

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**Шляхи підвищення рівня ефективності функціонування
системи запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та
реагування на них в контексті децентралізації державної влади**

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Публічне управління та адміністрування»

(назва освітньої програми)

**Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ПУАмз-21
Морозович Андрій Олександрович**

(підпис)

**Керівник:
к.е.н., доцент
Оксенюк Катерина Ігорівна**

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.
д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Вахович Ірина Михайлівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

« ___ » _____ 202_ р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

МОРОЗОВИЧА АНДРІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Шляхи підвищення рівня ефективності функціонування системи запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та реагування на них в контексті децентралізації державної влади»

Керівник роботи: к.е.н., доцент Оксенюк Катерина Ігорівна

затверджені наказом закладу вищої освіти від «21» січня 2025 р. № 34/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи « ___ » _____ 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи Закони України, Постанови кабінету міністрів України, інтернет-джерела, нормативні документи, кодекси

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ. РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ. РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА РЕАГУВАННЯ НА НИХ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ. ВИСНОВКИ. СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ. ДОДАТКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

Лист 1. Схема організації діяльності системи реагування на надзвичайні ситуації та інші події, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей

Лист 2. Організація заходів із запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та інших подій, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей

Лист 3. Мінімальна кількість основних пожежних автомобілів (ДБН В.2.2-12:2019)

Лист 4. Гранична швидкість руху пожежного автомобіля (ДСТУ 8767:2018)

Лист 5. Кількість пожеж. Лист 6. Розподіл пожеж за об'єктами виникнення

Лист 7. Кількість підрозділів. Лист 8. Залучення підрозділів МПО та ДПО до гасіння пожеж

Лист 9. Аналіз виникнення пожеж у розрізі міських, селищних та сільських населених пунктів, а також часу прибуття першого підрозділу до місця виклику

Лист 10. Шляхи підвищення рівня ефективності прийняття управлінських рішень на місцевому рівні

Лист 11. Шляхи підвищення рівня участі місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до здійснення превентивних заходів

Лист 12. Шляхи підвищення рівня реагування на пожежі, надзвичайні ситуації та інші події

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
<i>Теоретичний розділ</i>	<i>Оксенюк К.І.</i>		
<i>Аналітичний розділ</i>	<i>Оксенюк К.І.</i>		
<i>Проектний розділ</i>	<i>Оксенюк К.І.</i>		
<i>Нормоконтроль</i>	<i>Хомяк Н.В.</i>		

7. Дата видачі завдання 23 вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 24.09.2024</i>	
2.	<i>Огляд літератури із досліджуваної проблеми</i>	<i>до 29.10.2024</i>	
3.	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 07.03.2025</i>	
4.	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 30.05.2025</i>	
5.	<i>Проектний розділ</i>	<i>до 03.09.2025</i>	
6.	<i>Висновки</i>	<i>до 01.10.2025</i>	
7.	<i>Формування списку джерел посилань</i>	<i>до 08.10.2025</i>	
8.	<i>Формування додатків</i>	<i>до 15.10.2025</i>	
9.	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 22.10.2025</i>	
10.	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 01.11.2025</i>	
11.	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 15.11.2025</i>	
12.	<i>Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту</i>	<i>до 03.12.2025</i>	

Здобувач вищої освіти

_____ Морозович А.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Оксенюк К.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Морозович А.О. Шляхи підвищення рівня ефективності функціонування системи запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та реагування на них в контексті децентралізації державної влади. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел посилань, додатків.

У роботі досліджено теоретичні та практичні засади створення та функціонування системи запобігання виникнення надзвичайних ситуацій та реагування на них на рівні органів місцевого самоврядування в Україні, Англії та Франції.

Вивчено порядок створення та організації діяльності підрозділів державної пожежної охорони та пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої та добровільної пожежної охорони в Україні, а також порядок створення та організації діяльності пожежно-рятувальних служб Англії та Франції.

Проведено аналіз законодавчих актів України, Англії та Франції щодо створення умов для розвитку добровольчого пожежного руху. Досліджено порядок організації діяльності добровольців пожежних, а також способи та методи заохочення громадян до членства у добровільних пожежних формуваннях, у тому числі шляхом надання їм гарантій медичного та соціального захисту.

Ключові слова: пожежа, пожежна безпека, пожежно-рятувальні підрозділи, органи місцевого самоврядування, пожежники добровольці, механізм.

ANNOTATION

Morozovych Andrii. Directions for Increasing the Effectiveness Level of the Emergency Prevention and Response System in the Context of State Authority Decentralization

Qualification work the master's degree "Public management and administration" of specialty 281 Public management and administration. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025

Master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, list of references..

The paper examines the theoretical and practical foundations for the creation and functioning of a system for preventing and responding to emergencies at the local government level in Ukraine, England, and France.

The procedure for creating and organizing the activities of state fire protection and fire and rescue units to ensure local and voluntary fire protection in Ukraine, as well as the procedure for creating and organizing the activities of fire and rescue services in England and France, are studied.

An analysis of the legislative acts of Ukraine, England, and France regarding the creation of conditions for the development of the volunteer firefighting movement was conducted. The procedure for organizing the activities of volunteer firefighters, as well as directions and methods of encouraging citizens to join volunteer firefighting units, including by providing them with guarantees of medical and social protection, were studied.

Keywords: fire, fire safety, fire and rescue station, local governments, volunteer firefighters, mechanism.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	10
1.1 Повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту	10
1.2. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту	13
1.3. Створення та функціонування структурних підрозділів у сфері цивільного захисту у місцевих органів виконавчої влади та у органах місцевого самоврядування	16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ СЛУЖБ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ	18
2.1. Організація діяльності пожежно-рятувальної служби в Україні (на прикладі Волинської області)	18
2.2. Організація діяльності пожежно-рятувальних підрозділів у Англії	34
2.3. Організація діяльності пожежно-рятувальних підрозділів у Франції	40
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА РЕАГУВАННЯ НА НИХ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ	51
3.1. Пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, що регламентує діяльність місцевих органів влади	51

3.2. Пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, щодо запобігання виникнення пожеж та надзвичайних ситуацій а також контролю за станом утримання споруд фонду захисних споруд цивільного захисту	55
3.3. Пропозиції щодо покращення рівня реагування на надзвичайні пожежі, надзвичайні ситуації та інші події	58
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	66
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Статтею 3 Конституції України встановлено: «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1].

Одним із основних чинників, що забезпечує створення належного рівня безпеки громадян є реалізація положень органами місцевого самоврядування Кодексу цивільного захисту України [2].

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 [9], та Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р [19], визначено ряд основних напрямів подальшого розвитку та функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту під час проведення децентралізації органів державної влади.

Стратегією [9] передбачено вжиття ряду заходів підвищення рівня конкуренції регіонів у сфері цивільного захисту та безпеки громадян, зокрема: «сприяння збільшенню фонду захисних споруд цивільного захисту з урахуванням принципів інклюзивності та безбар'єрності; сприяння розвитку систем оповіщення та інформування населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій; сприяння утворенню у територіальних громадах центрів безпеки як інтегрованих структур з єдиною комунікацією відповідно до актів законодавства з урахуванням принципу територіальної доступності у сфері захисту населення і територій від пожеж та надзвичайних ситуацій, забезпечення громадського порядку, охорони здоров'я населення (з пожежно-рятувальними підрозділами, поліцейськими станціями та бригадами екстреної (швидкої) медичної допомоги); сприяння утворенню органами місцевого самоврядування та забезпечення функціонування у територіальних

громадах пожежно-рятувальних підрозділів місцевої та добровільної пожежної охорони (зокрема у складі центрів безпеки) а також запровадження та функціонування національної системи стійкості» [9].

Підрозділом Досягнення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади Концепції [19] передбачено, що одними із основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня – об'єднаних територіальних громад, є забезпечення громадської безпеки та гасіння пожеж.

Чинним законодавством України, а саме Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4] та Кодексом [2], органам місцевого самоврядування надано значні повноваження у сфері цивільного захисту. Поряд з тим нормативними актами не враховано такі значущі фактори як кількість населення громади, наявність на території громади об'єктів, діяльність яких може спричинити техногенні аварії, об'єктів критичної інфраструктури чи об'єктів виникнення пожеж на яких може призвести до травмування чи загибелі значної кількості людей, а також наявну фінансову спроможність громад для виконання усіх повноважень, як власних так і делегованих.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

1.1. Повноваження місцевих органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту

Як відомо головним законодавчим актом України є її Конституція [1]. Статтею 3 якої встановлено: «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1].

Відповідно до частини 7 статті 116 Конституції [1] встановлено: «Кабінет Міністрів України здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю» [1].

Поряд з тим безпосереднє виконання зазначених заходів на території областей та районів покладено на відповідні місцеві адміністрації, що створені у порядку передбаченому статтею 118 Конституції [1], та є місцевими органами виконавчої влади, що відповідальні перед Президентом України та Кабінетом міністрів України, а також підзвітні вищим органам виконавчої влади. Окрім цього вони підзвітні та підконтрольні радам щодо повноважень, які їм делеговані обласними та районними радами.

Під час подальшого вивчення нормативних документів щодо діяльності місцевих органів виконавчої влади у сфері забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян особливої уваги заслуговують Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [5], яким адміністраціям надано ряд повноважень у сфері цивільного захисту, а саме: «здійснення державного контролю за виконанням інженерно-технічних заходів цивільного захисту

(цивільної оборони) під час будівництва будинків, споруд, розміщення інших господарських об'єктів, інженерних та транспортних комунікацій» [5], а також «здійсненню державного контролю за станом захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони)» [5].

Окрім цього до повноважень державних адміністрацій у галузі забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян віднесено: «оголошення у разі стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, епізоотій, пожеж, інших надзвичайних подій зони надзвичайної ситуації; здійснення передбачених законодавством заходів, пов'язані з підтриманням у них громадської безпеки і порядку, порятунком життя людей, захистом їх здоров'я і прав, збереженням матеріальних цінностей; сприяння діяльності аварійно-рятувальних служб за місцем їх дислокації, під час прямування до зон надзвичайних ситуацій та під час ліквідації надзвичайних ситуацій, зокрема у поданні їм необхідних транспортних та інших матеріальних засобів і послуг; забезпечення своєчасного інформування населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій під час проведення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки; розгляд проектної документації на будівництво захисних споруд цивільного захисту (цивільної оборони) та розділу щодо впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі містобудівної документації; перевірка наявності та утримання в готовності локальних систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій на об'єктах, які підлягають обладнанню системами раннього виявлення надзвичайних ситуацій; перевірка наявності і готовності до використання у надзвичайних ситуаціях засобів колективного та індивідуального захисту населення, майна цивільного захисту, стан їх утримання та ведення обліку; перевірка підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях» [5].

Здійснивши аналіз повноважень місцевих органів виконавчої влади передбачених частиною 1 статті 19 Кодексу [2] встановлено, що ряд з них не

відображені у Законі [5], а саме: «створення територіальних підсистем та їх ланок, забезпечення виконання ними завдань; забезпечення реалізації вимог техногенної безпеки на об'єктах, що належать до сфери їх управління; створення та керівництво аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, забезпечення їх діяльності, здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням; створення за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності територіальної системи централізованого оповіщення, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування; забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об'єктах, у тому числі шляхом розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління; створення і використання матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим; завчасне накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального захисту для населення, яке проживає у прогнозованих зонах хімічного забруднення і зонах спостереження суб'єктів господарювання радіаційної небезпеки I і II категорій, та формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки; створення на регіональному та місцевому рівнях комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення надзвичайних ситуацій - спеціальних комісій з їх ліквідації (за потреби), забезпечення їх функціонування; прийняття рішень про подальше використання захисних споруд цивільного захисту державної та комунальної власності у разі банкрутства (ліквідації) суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління а також організація проведення технічної інвентаризації захисних споруд цивільного захисту, виключення їх за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, з фонду таких споруд» [5].

1.2. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту

Статтею 140 Конституції [1] встановлено: «місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а у межах районів та областей відповідними районними та обласними радами, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст» [1].

Чинне законодавство розмежовує повноваження у сфері цивільного захисту, що належать до компетенції районних та обласних рад із повноваженнями, що належать до компетенції сільських, селищних та міських рад.

Так статтею 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4] встановлено, що до повноважень районних та обласних рад у сфері цивільного захисту віднесено лише «вжиття необхідних заходів щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій відповідно до закону, інформування про них населення, залучення в установленому законом порядку до цих робіт підприємств, установ та організацій, а також населення» [4], про те і ці повноваження ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям.

Поряд з тим Законом [4] визначено повноваження сільських, селищних та міських рад, а також їх виконавчих органів, що суттєво відрізняються від повноважень районних та обласних рад.

Так статтею 26 Закону [4] встановлено, що «виключно на пленарних засіданнях рад відповідного рівня приймається рішення щодо створення відповідно до законодавства комунальної аварійно-рятувальної служби, а також пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої та/або добровільної пожежної охорони» [4].

Однак статтею 36-1 Закону [4] визначено перелік повноважень виконавчих органів сільських, селищних та міських рад з організації та забезпечення цивільного захисту, які поділені на власні та делеговані.

До власних повноважень належать: «підготовка, подання на затвердження, організація виконання та реалізація місцевих програм у сфері цивільного захисту; утворення відповідно до законодавства територіальних формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту; здійснення заходів щодо забезпечення діяльності комунальних аварійно-рятувальних служб, формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту, а також пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої та/або добровільної пожежної охорони, що створені у відповідності до чинного законодавства; створення та використання відповідно до законодавства матеріальних резервів для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків та надання термінової допомоги постраждалим на відповідній території; утворення місцевих комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій для координації діяльності, пов'язаної із забезпеченням захисту населення і територій від наслідків надзвичайних ситуацій, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і реагування на них; утворення органів з евакуації, планування, підготовка та проведення на відповідній території евакуації населення, культурних і матеріальних цінностей, їх розміщення та життєзабезпечення населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, пожежі, іншої небезпечної події; забезпечення оповіщення та інформування населення, яке проживає на відповідній території, про виникнення або загрозу виникнення надзвичайної ситуації, у тому числі у доступній для осіб з вадами зору та слуху формі; виконання вимог законодавства щодо визначення потреби, створення, використання, утримання, реконструкції та ведення обліку фонду захисних споруд цивільного захисту територіальної громади, здійснення контролю за станом утримання таких споруд та готовності їх до використання за призначенням а також за їх підтриманням в належному технічному стані; розроблення та здійснення заходів із забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, в умовах надзвичайних ситуацій та в особливий період; забезпечення завчасного накопичення і підтримання у постійній готовності засобів індивідуального

захисту для населення та формувань цивільного захисту, а також приладів дозиметричного і хімічного контролю та розвідки; організація на відповідній території робіт із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, гасіння пожеж та забезпечення проведення відновлювальних робіт, залучення в установленому законом порядку до таких робіт суб'єктів господарювання, сил цивільного захисту, волонтерів та населення; організація за рахунок коштів місцевих бюджетів харчування осіб, залучених до гасіння пожеж, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у випадках, передбачених законодавством» [4].

Поряд із тим «забезпечення виконання передбачених законодавством вимог щодо пожежної та техногенної безпеки на відповідних територіях; розроблення, забезпечення та виконання визначених законодавством планів у сфері цивільного захисту; утворення субланок ланок територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту, затвердження положення про них, керівництво їх діяльністю та забезпечення виконання ними завдань у сфері цивільного захисту; виконання на відповідній території передбачених законодавством заходів щодо радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків надзвичайних ситуацій; створення за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та підтримання у постійній готовності місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення про виникнення або загрозу виникнення надзвичайної ситуації, здійснення її модернізації та забезпечення функціонування; забезпечення відповідно до вимог законодавства навчання з питань цивільного захисту посадових осіб, працівників органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання комунальної форми власності з числа керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів цивільного захисту; організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях; формування планів проведення і облік проведених спеціальних об'єктових навчань та тренувань з питань цивільного захисту на відповідній території» [4], - належать до делегованих повноважень.

Також повноваження органів місцевого самоврядування визначені у частині другій статті 19 Кодексу [2], проте вони майже повністю перегукуються із вимогами Закону [4], проте є і ряд відмінностей, саме: «забезпечення реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки на суб'єктах господарювання, що належать до сфери їх управління та розроблення та забезпечення реалізації програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, забезпечення техногенної та пожежної безпеки» [2].

1.3. Створення та функціонування структурних підрозділів у сфері цивільного захисту у місцевих органах виконавчої влади та у органах місцевого самоврядування

Як відомо для якісної реалізації наданих повноважень у будь-якій сфері необхідно забезпечити синергію у діяльності територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Відповідно до Рекомендаційного переліку структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606 [9], та з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 12 березня 2005 р. № 179 «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій» [10] у місцевих адміністраціях створюються відповідні структурні підрозділи, що забезпечують належне виконання завдань у сфері цивільного захисту.

Поряд з тим жодним нормативним документом не визначено порядок здійснення державного контролю, передбаченого статтею 16 Закон України «Про місцеві державні адміністрації», що створює певний правовий казус та потребує належного врегулювання на рівні законодавства.

Статтею 54 Закону [4] встановлено, що «сільські, селищні, міські, районні у місті (у разі її створення) ради у межах затверджених ними структур і штатів можуть створювати відділи, управління та інші виконавчі органи для здійснення повноважень, що належать до відання їх виконавчих органів» [4].

Слід зазначити, що не зважаючи на значну кількість повноважень у сфері цивільного захисту, що належать, як до власних так і до делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, чинними нормативно-правовими актами не встановлено критеріїв, що визначають необхідність створення структурного підрозділу та/або призначення відповідальної особи у сфері цивільного захисту.

Під час проведення територіальними органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій заходів з контролю за виконанням органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту, здійснення яких передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 23 січня 2024 року №70 «Про затвердження Порядку організації та здійснення контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту» [19], виявляються непоодинокі факти відсутності у структурі міських, селищних та сільських рад відповідних структурних підрозділів чи призначених осіб до повноважень яких належить виконання заходів у сфері цивільного захисту на відповідній території, що у свою чергу призводить до неналежного виконання виконавчими органами територіальних громад вимог законодавства у сфері цивільного захисту та підвищує ризик виникнення різного роду надзвичайних ситуацій та інших подій, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ СЛУЖБ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

2.1. Організація діяльності пожежно-рятувальної служби в Україні (на прикладі Волинської області)

Своєчасне прибуття пожежно-рятувальних підрозділів до місця виникнення пожежі є запорукою мінімізації наслідків пожежі та суттєво збільшує шанси осіб, що опинились у обставинах, які становлять загрозу для їх життя та здоров'я, на порятунок.

З цією метою на території України створюються підрозділи пожежної охорони, які відповідно до статті 59 Кодексу [2] поділяються на державу, відомчу, місцеву та добровільну.

Реалізація державної політики у сфері цивілого захисту на державному рівні, у тому числі гасіння пожеж, покладено на Державну службу України з надзвичайних ситуацій (далі ДСНС), яка утворена Указом Президента України від 24 грудня 2012 року № 726/2012 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» та здійснює свою діяльність у відповідності до Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 [17]. Відповідно до Положення [17] керівником ДСНС є Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра внутрішніх справ.

Реалізація державної політики у сфері цивілого захисту на регіональному рівні покладено на територіальні органи ДСНС, які утворені постановою Кабінету Міністрів України від 21 січня 2013 р. № 33 «Про утворення територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій та визнання

такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [18]. Відповідно до Положення [24] Голова ДСНС за погодженням з Міністром внутрішніх справ затверджує структуру територіальних органів ДСНС, а також, за погодженням з Міністром внутрішніх справ та головами відповідних місцевих держадміністрацій, призначає на посаду та звільняє з посади їх керівників.

Основними структурними підрозділами територіальних органів ДСНС, що забезпечують гасіння пожеж є державні пожежно-рятувальні загони а також їх первинні структурні підрозділи – державні пожежні частини (пости), які утворюються ДСНС, з урахуванням критеріїв утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та переліку суб'єктів господарювання, де утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 р. № 874 «Про затвердження критеріїв утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та переліку суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини)» [16], утворюються підрозділи державної пожежної охорони.

Проте у самих Критеріях [16] відсутня будь-яка конкретика щодо утворення підрозділів, а наявні лише загальні вимоги. Поряд з тим вимоги щодо мінімальної кількості основних пожежних автомобілів наведено у Таблиці 1.1 ДБН В.2.2-12:2019 «Планування та забудова території» [30], що наведена нижче.

Окрім цього пунктом 15.1.3 ДБН [30] встановлено вимогу щодо визначення району виїзду, що «визначається відстанню, яку необхідно подолати пожежному автомобілю по дорогах загального користування або проїздах до найбільш віддаленої будівлі або споруди підприємства. У залежності від функціональних зон населених пунктів та типу їх забудови така відстань повинна становити від 2 до 4 кілометрів а розрахунковий час прибуття пожежно-рятувальних підрозділів

до місця пожежі повинен становити не більше 10 хвилин для міст і селищ та не більше 20 хвилин для сільських населених пунктів» [30].

Таблиця 2.1. – Планування та забудова території

При кількості жителів міста або іншого поселення	Кількість основних пожежних автомобілів (автоцистерн або автонасосів)
До 1 тис. осіб	1
Більше 1 до 7 тис. осіб	2
Більше 8 до 20 тис. осіб	Один на 4 тис. осіб
Більше 21 до 50 тис. осіб	Один на 5 тис. осіб
Більше 51 до 100 тис. осіб	Один на 6,5 тис. осіб
Більше 101 до 200 тис. осіб	Один на 7,0 тис. осіб
Більше 201 до 500 тис. осіб	Один на 8,0 тис. осіб
Більше 501 до 1000 тис. осіб	Один на 10,0 тис. осіб
Більше 1000 до 2000 тис. осіб	Один на 15,0 тис. осіб
Понад 2001 тис. осіб	Один на 20,0 тис. осіб

Для визначення доступної відстані від пожежно-рятувальної частини до місця можливого виклику в установленій унормований час слід скористатись іншим нормативним документом, а саме таблицею 2.2 ДСТУ 8767:2018 «Пожежно-рятувальні частини. Вимоги до дислокації та району виїзду, комплектування пожежними автомобілями та проектування» [32], що наведена нижче.

Таблиця 2.2. – Пожежно-рятувальні частини. Вимоги до дислокації та району виїзду, комплектування пожежними автомобілями та проектування

Групи населених пунктів за чисельністю населення, тис. чол.							
малі				середні	великі	крупні	найкрупніші
до 5	від 5 до 10	від 10 до 20	від 20 до 50	від 50 до 100	від 100 до 250	від 250 до 800	Понад 800
Гранична швидкість руху пожежного автомобіля, км/год							
31,0	32,0	33,0	35,0	35,0	35,0	39,0	26,0
Примітка. Якщо район виїзду охоплює населені пункти, які належать до різних груп, для розрахунків приймають середню швидкість від граничних швидкостей руху для цих населених пунктів.							

Слід врахувати, що пунктом 3.11 Вимог [32] даного нормативного документу визначено, що «зони поза доступною відстанню, у якій реагування пожежно-рятувальних підрозділів на небезпечну подію не перевищує чотирьох хвилин від установленого терміну – є зонами обмеженої відстані» [32]. Зазвичай

такі зони у сусідніх пожежно-рятувальних підрозділів повинні перетинатись. Також не слід забувати, що відповідно до пункту 7.16 Вимог [32] «мінімальна кількість основних пожежних автомобілів повинна враховувати необхідність одночасного залучення двох автоцистерн на кожну одночасну пожежу в населеному пункті». Хоча у Вимогах [32] встановлено, що кількість можливих одночасних пожеж визначають за статистичними даними проте також слід враховувати, що під час визначення кількості пожежних автомобілів також необхідно використовувати таблицю 3 ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування» [31], у якій встановлено, що «у населених пунктах із чисельністю населення до 10 тисяч включно розрахункова кількість одночасних пожеж становить одну, з населенням до 100 тисяч включно – дві, а з населенням до 1000 тисяч включно – три» [31].

Відповідно до Закону України «Про фінансування органів державної влади» [7] ДСНС здійснюється свою діяльність виключно за рахунок бюджетного фінансування в межах, передбачених Законом України про Державний бюджет України а також додаткових коштів, що отримані з місцевих бюджетів для виконання делегованих законами України повноважень органів місцевого самоврядування.

Відповідно до «Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу», що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 593 [21], на службу до ДСНС можуть бути зараховані особи, що досягли 18 річного віку, мають професійну (професійно-технічну) освіту з присвоєнням кваліфікації "кваліфікований робітник" за професією «пожежний-рятувальник» та відповідають кваліфікаційним вимогам і здатні за своїми особистими, діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я виконувати службовий обов'язок.

Граничний вік перебування в резерві служби цивільного захисту становить 60 років.

Час проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу зараховується до їх страхового стажу а також до стажу державної служби.

Пенсійне забезпечення осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту здійснюється у порядку та розмірах, встановлених Законом України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [7].

З метою забезпечення часу, що необхідний на прибуття першого пожежно-рятувального підрозділу до місця пожежі чи іншої події, що створює загрозу життю та здоров'ю людей, органами місцевого самоврядування відповідності до статті 62 Кодексу [2] та Порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони (далі – МПО) на території України, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 315 [13] утворюються підрозділи місцева пожежна охорона (далі – МПО).

Такі підрозділи повинні утворюватись місцевими радами, за погодженням із ДСНС або її територіальними органами, у населених пунктах, в яких відсутні державні пожежно-рятувальні підрозділи. Окрім цього органи місцевого самоврядування також можуть утворити пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення місцевої пожежної охорони. у населених пунктах, в яких утворені державні пожежно-рятувальні підрозділи.

Підрозділи МПО можуть утворюватися як юридичні особи або як їх відокремлені підрозділи.

Розрахунок потреби працівників пожежно-рятувальних підрозділів, місцезнаходження пожежно-рятувальних підрозділів, кількість та види техніки, необхідної для виконання покладених на них завдань, визначаються органами місцевого самоврядування за погодженням з відповідним територіальним органом ДСНС на підставі результатів проведеного ними аналізу статичної звітності виникнення пожеж та надзвичайних ситуацій на відповідній території.

Функціонування підрозділів МПО організовується у цілодобовому режимі та постійній готовності до виконання завдань за призначенням

Фінансування та матеріально-технічне забезпечення пожежно-рятувальних підрозділів МПО здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством

Загальне керівництво місцевою пожежною охороною здійснює посадова особа виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, до компетенції якого належать повноваження з організації та забезпечення цивільного захисту.

Безпосереднє керівництво пожежно-рятувальним підрозділом здійснює начальник, який призначається згідно з положенням про пожежно-рятувальний підрозділ.

Працівники МПО поділяються на основних і допоміжних. Основні працівники пожежно-рятувальних підрозділів здійснюють гасіння пожеж, проводять аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи. Допоміжні працівники пожежно-рятувальних підрозділів забезпечують повсякденну діяльність МПО.

Основними працівниками пожежно-рятувального підрозділу можуть бути особи, які досягли 18-річного віку, мають повну цивільну дієздатність, здатні за станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки, що підтверджується попередніми та періодичними медичними оглядами.

Для отримання допуску до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт основні працівники МПО зобов'язані, за рахунок коштів органів місцевого самоврядування, пройти відповідну підготовку, проходження якої визначено Порядком перепідготовки та підвищення кваліфікації основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони, що затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України 13 березня 2023 року № 183 [27], та отримати кваліфікацію "кваліфікований робітник" за професією «пожежний-рятувальник».

Окрім цього Основні працівники в обов'язковому порядку підлягають особистому страхуванню за рахунок коштів органів місцевого самоврядування.

Граничний вік осіб, що залученні до роботи у підрозділах МПО не визначено.

Період роботи у підрозділах МПО зараховується до загального стажу.

Пенсійне забезпечення працівників МПО здійснюється на загальних засадах передбачених Законом України «Про пенсійне забезпечення» [8].

Добровільна пожежна охорона (далі – ДПО) на території України утворюється у відповідності до статті 63 КЦЗУ та порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 314 [28].

Кодексом [2] встановлено, що підрозділи ДПО можуть утворюватися органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та суб'єкти господарювання для здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж, їх гасіння, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

«Пожежно-рятувальні підрозділи утворюються як:

пожежна дружина - підрозділ у складі не менше трьох осіб, забезпечений пожежними мотопомпами та/або первинними засобами для гасіння пожеж;

пожежна команда - підрозділ у складі не менше п'яти осіб, забезпечений пожежними автомобілями або іншою технікою для гасіння пожеж» [28].

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення підрозділів ДПО здійснюється за рахунок коштів суб'єктів, що їх утворили а також за рахунок інших не заборонених законодавством джерел.

Пожежно-рятувальні підрозділи можуть утворюватися як юридичні особи або їх відокремлені підрозділи незалежно від підрозділів державної, відомчої чи місцевої пожежної охорони.

Пожежно-рятувальний підрозділ очолює начальник.

Членами пожежно-рятувальних підрозділів можуть бути особи, які досягли 18 років, мають повну цивільну дієздатність, здатні за станом здоров'я

виконувати покладені на них обов'язки, що підтверджується попередніми та періодичними медичними оглядами.

Для отримання допуску до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт члени ДПО зобов'язані, за рахунок коштів суб'єктів, що утворили такі підрозділи, пройти відповідне навчання у порядку підготовки, перепідготовки членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони, що затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2023 року № 184 [28], без отримання відповідного освітньо-кваліфікаційного.

Члени ДПО в обов'язковому порядку підлягають особистому страхуванню, що здійснюється за рахунок коштів суб'єктів, які утворили такі підрозділи.

Члени ДПО на підставі відповідних договорів можуть залучатися до роботи у складі МПО.

На період залучення членів ДПО до гасіння пожеж, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, проходження підготовки, перепідготовки за ними зберігається місце роботи (посада) та середня заробітна плата за основним місцем роботи.

Членам ДПО, які залучалися до гасіння пожеж або проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, може бути виплачена винагорода за рахунок коштів місцевого бюджету, громадських організацій, суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб та інших не заборонених законодавством джерел.

Учасниками пожежно-рятувальних підрозділів можуть бути неповнолітні особи, прийняття яких здійснюється за письмовою згодою їх батьків або інших законних представників.

Період членства та участі у підрозділах ДПО не впливають на нарахування стажу та пенсійне забезпечення.

Узагальнена інформація щодо організації діяльності пожежно-рятувальних підрозділів в Україні викладена у Додатку 1.

Станом на 01.12.2025 року нараховуються 25 підрозділів державної пожежної охорони, 7 підрозділів ДПО та 111 підрозділів МПО, у складі яких на цілодобовому чергуванні перебуває 260 осіб особового складу, 161 основний автомобіль (31 з яких перебувають у резерві) та 7 спеціальних автомобілів. В основному державні пожежно-рятувальних підрозділи дислоковані у населених пунктах, що є районними центрами або у населених пунктах, що були ними до проведення адміністративно-територіальної реформи у 2020 році. Така кількість пожежно-рятувальних підрозділів не відповідає нормативним показникам встановленим у ДБН [30] та у Вимогах [32] та не забезпечує своєчасне прибуття пожежних автомобілів до місця виклику у встановлені законодавством строки та залучити необхідну кількість пожежної техніки для гасіння пожеж.

Для досконального розуміння стану виконання заходів із забезпечення належного рівня пожежної безпеки доцільно вивчити статистичні дані щодо виникнення пожеж та їх наслідків на території Волинської області. Так у період із січня 2023 по грудень 2025 року, включно, на території Волинської області виникло 4189 пожеж, внаслідок яких загинуло 95 осіб та завдано матеріальних збитків у розмірі 405 мільйони 750 тисяча 645 гривень.

Для кращого розуміння слід розглянути статистику у розрізі років.

Так у 2023 році на території області виникло 915 пожеж, внаслідок яких загинуло 39 осіб, травмовано 39 осіб та завдано матеріальних збитків на суму 96 мільйонів 860 тисяч 806 гривень. Врятовано 26 осіб та матеріальних цінностей на суму 247 мільйонів 261 тисяча 737 гривень. За об'єктами виникнення пожежі спостерігався наступний розподіл: об'єкти житлового сектору – 644 пожежі; автотранспорт - 81 пожежа; відкрита територія – 168 пожеж; об'єкти суб'єктів господарювання (виробничі, складські, торгівельні, адміністративні тощо) – 40 пожеж.

У 2024 році у регіоні виникло 1513 пожеж, внаслідок яких загинуло 29 осіб, травмовано 45 осіб та завдано матеріальних збитків на суму 132 мільйони 725 тисяч 825 гривень. Врятовано 10 осіб та матеріальних цінностей на суму 242 мільйони 659 тисяча 181 гривня. За об'єктами виникнення пожежі спостерігався

наступний розподіл: об'єкти житлового сектору – 805 пожеж; автотранспорт - 91 пожежа; відкрита територія – 581 пожежа; об'єкти суб'єктів господарювання – 56 пожеж.

Станом на 1 грудня 2025 року зафіксовано 1761 пожеж, внаслідок яких загинуло 27 осіб, травмовано 39 осіб та завдано матеріальних збитків на суму 176 мільйонів 164 тисячі 014 гривень. Врятовано 14 осіб та матеріальних цінностей на суму 510 мільйонів 273 тисяч 644 гривні. За об'єктами виникнення пожежі спостерігався наступний розподіл: об'єкти житлового сектору – 636 пожеж; автотранспорт - 89 пожеж; відкрита територія – 988 пожежі; об'єкти суб'єктів господарювання – 48 пожежі.

Динаміку виникнення пожеж по рокам та розподіл пожеж за місцем їх виникнення наведено на рисунках 2.1 та 2.2.

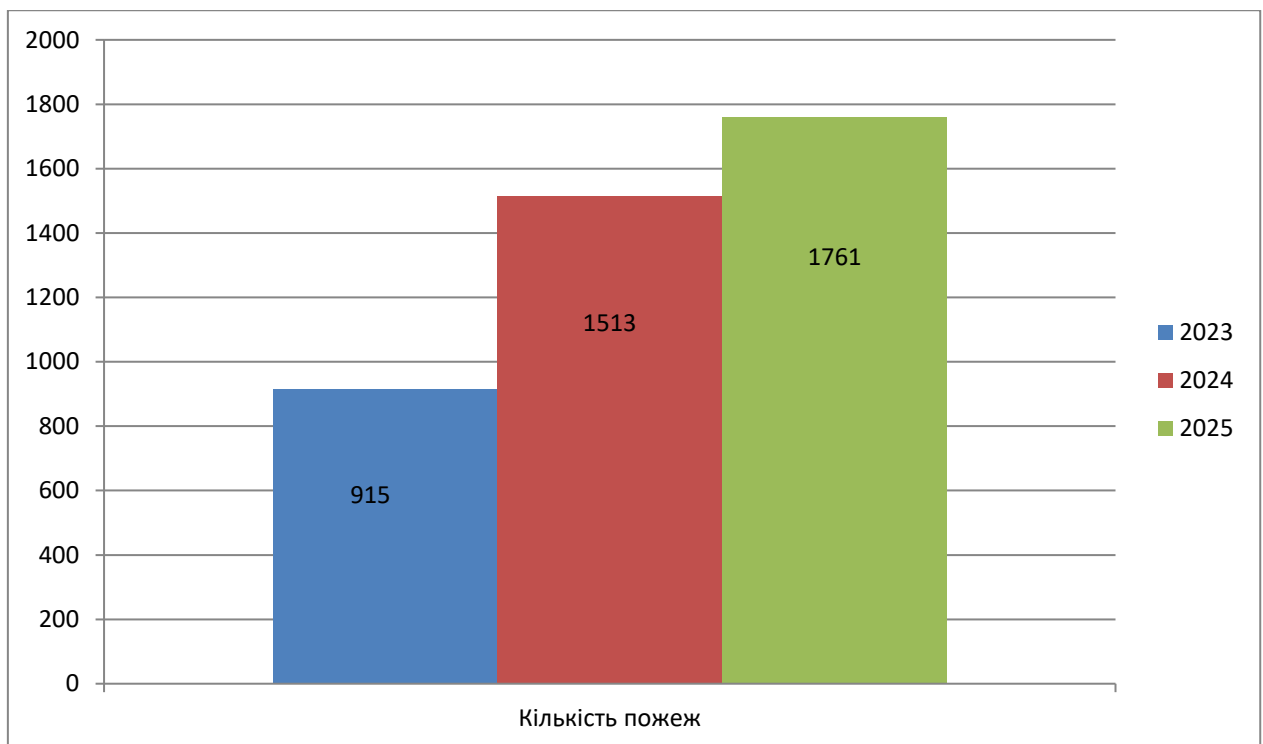

Рисунок 2.1. Кількість пожеж у порівнянні по роках

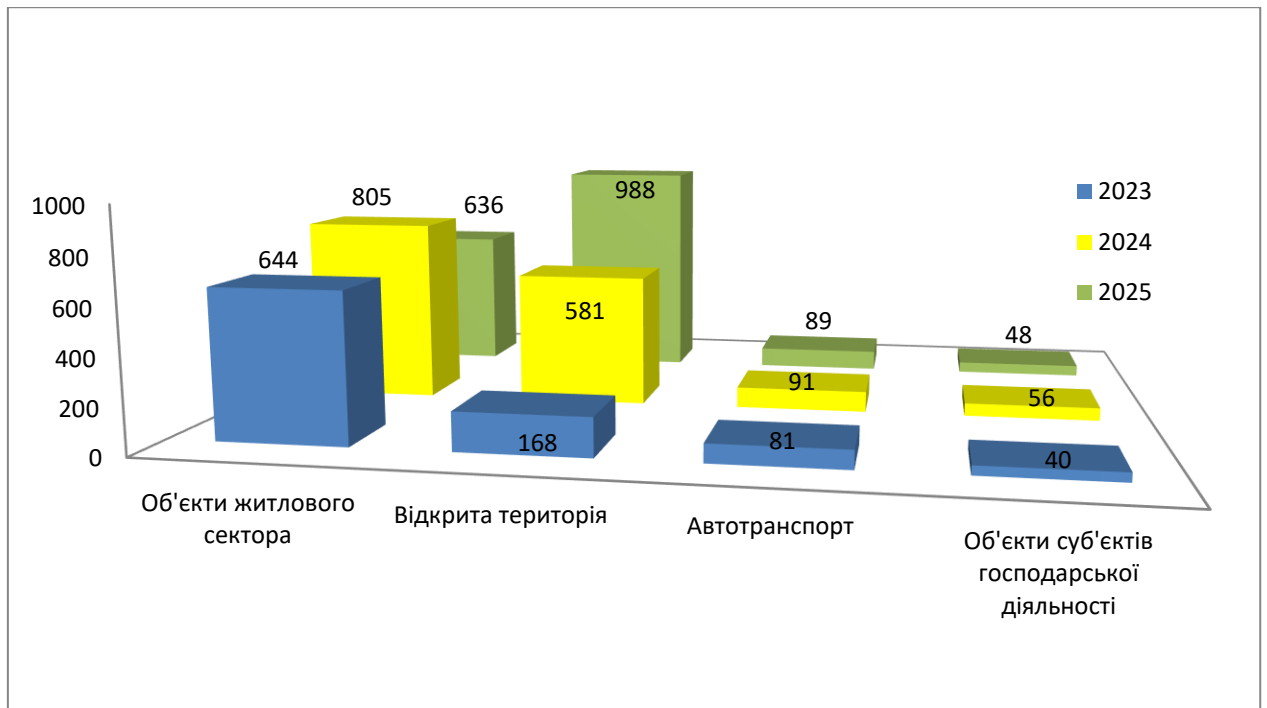

Рисунок 2.2. Розподіл пожеж за об'єктами виникнення

Як бачимо із діаграм спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості пожеж, основна частина з яких виникає у житловому секторі та на відкритій території (в основному пожежі у природних екосистемах), як у межах населених пунктів так і поза їх межами, що у свою чергу вимагає від органів місцевого самоврядування розроблення та впровадження у життя комплексу заходів із запобігання виникненню пожеж, мінімізації їх наслідків та забезпечення своєчасного реагування на них.

З метою узагальнення інформації про кількості пожеж, що виникли впродовж 2023–2025 років на території Волинської області у розрізі міських, селищних та сільських населених пунктів, а також часу прибуття першого підрозділу до місця виклику слід розглянути дані, які наведені у таблиці 2.3.

Провівши аналіз даних викладених у таблиці 2.1 можна помітити, що у 2023 році пожежно-рятувальні підрозділи 174 рази прибули до місця виклику у час, що суттєво перевищує нормативний, що становить 19% від загальної кількості викликів. У 2024 році – 217 разів, що становить 14,3% від загальної кількості

викликів. У 2025 році – 526 разів, що становить 30,6% від загальної кількості викликів.

Таблиця 2.3. – Аналіз виникнення пожеж у розрізі міських, селищних та сільських населених пунктів, а також часу прибуття першого підрозділу до місця виклику

Показник	2023р.	2024р.	2025р.
Кількість пожеж	915	1513	1761
Середній час прибуття першого підрозділу	13хв 45с	15хв 21с	17хв 45с
Кількість пожеж, що виникли у містах та селищах	316	504	361
Середній час прибуття першого підрозділу, до місця виклику у межах міст та селищ	8хв 9с	7хв 7с	12хв 08с
Кількість викликів у містах та селищах, час прибуття якого перевищує 10хв.	35	77	61
Кількість пожеж, що виникли у сільській місцевості	599	1009	1400
Середній час прибуття першого підрозділу, до місця виклику у сільській місцевості	16хв 44с	18хв 53с	20хв 04с
Кількість викликів у сільській місцевості, час прибуття якого перевищує 20хв.	139	216	465

Наявність у населених пунктах області підрозділів МПО та ДПО суттєвого знижує часовий проміжок, що необхідний для прибуття першого підрозділу до місця виклику, що, у свою чергу призводить до зменшення матеріальних втрат та дає змогу провести своєчасний порятунок людей.

Так, впродовж 2023–2025 років підрозділи ДПО та МПО залучались до гасіння пожеж 1865 разів, що становить 44% від усіх викликів, а також самостійно ліквідовано загорання у 46 випадках, що відображено на рисунку 2.3.

З діаграми видно, що впродовж 2023 року підрозділи МПО та ДПО самостійно ліквідували пожежі у 9 випадках а саме: 5 пожеж у житловому секторі, 1 пожежу автотранспортного засобу та 3 пожежі у природних екосистемах. Врятовано 7 будівель та 1 транспортний засіб на загальну суму 2 мільйони 100 тисяч гривень.

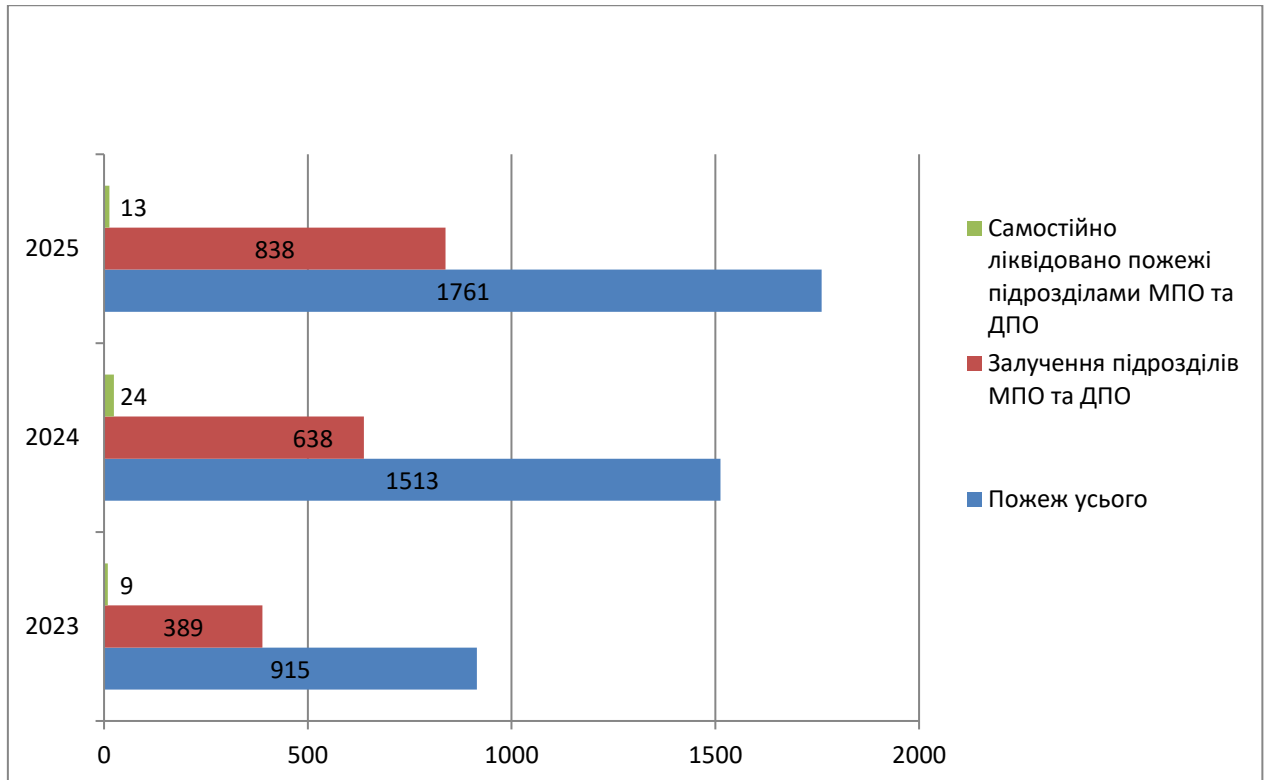

Рисунок 2.3. Залучення підрозділів МПО та ДПО до гасіння пожеж

У 2024 році підрозділи МПО та ДПО самостійно ліквідували пожежі у 24 випадках а саме: 5 пожеж у житловому секторі, 3 пожежі автотранспортних засобів та 16 пожеж у природних екосистемах. Врятовано 1 будівлю та 1 транспортний засіб на загальну суму 330 тисяч гривень.

У 2025 році підрозділи МПО та ДПО самостійно ліквідували пожежі у 9 випадках а саме: 2 пожежі у житловому секторі та 7 пожеж у природних екосистемах. Врятовано 1 будівлю на загальну суму 150 тисяч гривень.

Як відомо – набагато простіше запобігти виникненню пожежі ніж її ліквідувати чи подолати її наслідки. З урахуванням цієї істини та відповідно до пункту 1 частини «б» статті 36¹ Закону [4] одним із делегованих повноважень виконавчих органів міських, селищних та сільських рад є «забезпечення виконання передбачених законодавством вимог щодо пожежної та техногенної безпеки на відповідних територіях» [4]. Як бачимо формулювання даного повноваження є дещо розмитим та потребує конкретизації. З цією метою у

Кодексі [2] визначено уточнений перелік повноважень органів місцевого самоврядування щодо здійснення профілактичної роботи із метою запобігання виникненню пожеж та надзвичайних ситуацій.

Одним з повноважень, що спрямоване на формування культури безпеки життєдіяльності серед мешканців громади та, як наслідок, зменшення кількості пожежу житловому секторі, є організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р № 444 [12], з урахуванням вимог Методики створення та функціонування консультаційних пунктів для надання населенню за місцем проживання інформації з питань цивільного захисту, затвердженої Наказом МВС України від 01 серпня 2024 року № 540 [25], та з метою навчання непрацюючого населення місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування створюються консультаційні пункти.

Методикою [25] встановлено, що консультаційні пункти створюються із розрахунку: «не менше одного консультаційного пункту у адміністративному центрі міських рад із населенням до 50 тисяч осіб та адміністративних центрах сільських та селищних територіальних громад; не менше одного консультаційного пункту у старостинському окрузі громади; забезпечення відстані між консультаційними пунктами не більше 20 кілометрів; не менше одного консультаційного пункту із розрахунку на 5 тисяч населення для сільських та селищних громад та 25 – 40 тисяч для міських територіальних громад» [25].

Метою діяльності даних закладів є створення умов для забезпечення інформування населення про методи реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій та оволодіння громадянами навичками користування найбільш поширеними засобами захисту і надання першої само- та взаємодопомоги.

Відповідно до статистичної інформації наявної у Головному управлінні ДСНС України у Волинській області на даний час на території регіону функціонує 138 консультаційних пунктів із 194 необхідних.

Окрім цього слід зазначити, що відповідно до Порядку [13] до завдань працівників МПО належить здійснення профілактично-роз'яснювальної роботи та навчання населення правилам пожежної безпеки, діям під час виникнення пожежі. Здійснення даних заходів проводиться на підставі річних планів заходів із запобігання виникненню аварій, пожеж та інших небезпечних подій, який розробляється органами місцевого самоврядування та погоджується з територіальним органом ДСНС.

Враховуючи те, що відповідно до Кодексу [2] до повноважень територіальних громад віднесено забезпечення пожежної безпеки на відповідних територіях та об'єктах а також реалізацію заходів, спрямованих на поліпшення пожежної безпеки суб'єктів господарювання комунальної форми власності, виконавчі комітети міських, селищних та сільських рад повинні володіти інформацією щодо фактичного стану справ із дотримань вимог чинного законодавства у сфері пожежної безпеки на об'єктах, що належать до сфери їх управління. З цією метою до річного плану заходів із запобігання виникненню аварій, пожеж та інших небезпечних подій може бути включено здійснення оглядів працівниками МПО об'єктів комунальної власності із обов'язковим поданням письмових пропозицій щодо покращення їх протипожежного стану.

Запобігання виникненню пожеж на об'єктах суб'єктів господарювання передбачає здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, проте відповідно до переліку органів державного нагляду та контролю, що розміщений на сайді Державної регуляторної служби [33], органом уповноваженим здійснювати перевірки у даній сфері є ДСНС.

Поряд з тим статтею 18 Закону [4] передбачено, що органи місцевого самоврядування можуть виступати з ініціативою щодо здійснення заходів державного нагляду (контролю) на підприємствах, в установах та організаціях, що не перебувають у комунальній власності, шляхом подання відповідного звернення з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади. Проте у статті 36¹ Закону [4] до делегованих повноважень у сфері цивільного захисту належить лише забезпечення виконання передбачених

законодавством вимог щодо пожежної та техногенної безпеки на відповідних територіях без врахування об'єктів, що на них розташовані.

Незважаючи на те, що регіональними та місцевими комісіями з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій щорічно розробляються та затверджуються плани заходів щодо запобігання виникненню пожеж у природних екосистемах, на сільгоспугіддях та торфополях їх кількість щорічно продовжує зростати, що яскраво відображено у Аналізі пожеж, що виникли на території Волинської області у період 2023–2025 років, який наведено вище. Дана ситуація обумовлена тим, що у органів місцевого самоврядування та працівників МПО відсутні дієві важелі щодо запобігання виникненню подібних пожеж, встановлення причин їх виникнення та притягнення винних осіб до відповідальності.

Так Порядком [13] передбачено, що члени МПО залучаються, у межах повноважень, до роботи у комісії з розслідування пожеж. Однак Порядком обліку пожеж та їх наслідків, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. № 2030 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2024 р. № 1386) [15], встановлено, що «акт про пожежу складається виключно уповноваженою посадовою особою ДСНС» [15] та відсутня будь-яка згадка про працівників МПО. Повноважень працівників МПО щодо участі у розслідуванні пожеж відсутні у інших наявних документах щодо порядку обліку пожеж, а саме у Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами, затверджених наказом МВС України від 24.07.2017 № 621 [26], та у Інструкції з організації перевірок заяв і повідомлень про пожежі уповноваженими посадовими особами ДСНС, затвердженої наказом ДСНС України від 11.06.2025 року № 657 [29].

Кодексом України про адміністративні правопорушення [3] (далі – КУпАП) працівникам МПО надано право складати протоколи про адміністративні правопорушення за наступними статтями:

– стаття 120 КУпАП – «Порушення правил пожежної безпеки на залізничному, морському, річковому і повітряному транспорті» [3];

– статтею 175 КУпАП – «Порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки» [3];

– статтею 188⁸ КУпАП – «Невиконання приписів, розпоряджень та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту» [3].

Однак вжиття заходів адміністративного впливу, передбачених статтею 77¹ КУпАП, до осіб, що винні у виникненні пожеж внаслідок самовільного випалювання рослинності або її залишків до повноважень працівників МПО не віднесено.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що відсутність повноважень працівників МПО щодо участі у розслідуванні причин виникнення пожеж та притягнення осіб, що винні у виникненні пожеж внаслідок самовільного випалювання рослинності або її залишків, не сприяє у належному проведенню розслідувань щодо причин виникнення пожеж та встановлення усіх осіб причетних до її виникнення.

2.2. Організація діяльності пожежно-рятувальних підрозділів у Англії

Основним нормативним документом, що унормовує діяльність пожежно-рятувальних підрозділів у Великобританії є «Fire and Rescue Services Act 2004» [34]. У даному законі визначено, що пожежно-рятувальними органами (Fire and Rescue Authority – далі FRA) на відповідних територіях є:

– повітова рада неметропольного округу;

– районна рада неметропольського району для території, для якої немає окружної ради;

– пожежно-рятувальне управління Великого Лондона;

– орган пожежної та цивільної оборони метропольного округу.

Додатково цим нормативним актом встановлено право Державного секретаря, через Міністерство внутрішніх справ, приймати рішення щодо утворення та ліквідації об'єднаних пожежно-рятувальних органів та формування їх схем, з передбаченням у них:

– складу об'єданого органу;

– провадження об'єданого органу (включаючи різні положення щодо виборчих прав різних категорій членів);

– фінансування об'єданого органу (у тому числі забезпечення оплати витрат за рахунок єдиного фонду пожежно-рятувальної служби, що утримується існуючими органами влади);

– виконання функцій об'єданого органу (у тому числі забезпечення виконання функцій комітетами);

– складу посадових особи об'єданого органу;

– придбання, привласнення та розпорядження земельною ділянкою об'єднаним органом (у тому числі надання у власність земельної ділянки за договором або в примусовому порядку);

– передача персоналу, майна, прав і відповідальності об'єданому органу або від нього.

Також Законом [34] Державному секретарю з метою підвищення економії, ефективності та результативності діяльності, а також покращення рівня громадської безпеки, надано право покладати функції пожежно-рятувального органу (FRA) на поліцію чи на комісара поліції та злочинності відповідної поліцейської області.

Відповідно не у кожній адміністративно-територіальній одиниці є своя FRA, на даний час на території Англії налічується 19 комбінованих (об'єднаних)

FRA перелік яких визначено у Statutory Instruments 2020 No. 168 Fire And Rescue Services, England [35]. В залежності від кількості виборців у кожній адміністративно-територіальній одиниці на основі яких утворені FRA, до органу управління пропорційно делегуються представники органів місцевого самоврядування, які у свою чергу обирають голову FRA та його заступників. Голова та заступники обираються терміном на один рік із можливістю бути обраним повторно.

З урахуванням Закону [34] та Fire and Rescue National Framework for England [36] кожна FRA створює на конкретній адміністративно територій одиниці (графство, метрополійний район чи об'єднання кількох місцевих рад), оперативно-рятувальну службу (Fire and Rescue Services – далі FRS), проте не обов'язково одну. Так на даний час на території Англії діє 44 FRA до складу яких входять 45 FRS.

Для забезпечення операційної діяльності та постійної готовності пожежно-рятувальних підрозділів, що входять до складу FRS, радою FRA оголошується конкурс на посаду голови FRS (Chief Fire Officer далі – CFO), який, у свою чергу, є головним пожежним офіцером регіону. Рішення про призначення CFO приймається радою FRA.

CFO призначається на термін від 3 до 5 років, з можливістю продовження контракту.

Кожен CFO за своєю посадою є членом Національної ради пожежної безпеки (National Fire Chiefs Council – далі NFCC), яка є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує підтримання здатності FRS здійснювати заходи щодо гасіння пожеж та порятунку на належному рівні. Голова NFCC обирається членами NFCC на чотири річний термін. Зазвичай перебування на посаді обмежено один чотирирічним терміном, проте у виняткових випадках за рішенням ради NFCC, можливе повторне обрання. Фінансування операційної діяльності NFCC здійснюється за рахунок коштів, що надаються органами місцевого самоврядування, які утворили NFA за пропорційною системою, чим більший штат NFS - тим більші внески.

Кількість підрозділів та організація їх діяльності визначається FSA на підставі аналізу ризиків виникнення пожеж та різноманітних інцидентів, а також фінансової спроможності органів місцевого самоврядування щодо їх утримання. Урядом не встановлено мінімальної кількості пожежних автомобілів чи працівників пожежних станцій, а лише вказані рамки [36] щодо забезпечення часу реагування на пожежі та події. При чому час рахується опосередковано на рік, а не для кожного випадку окремо. Так, до прикладу, у Response Strategy of Avon Fire & Rescue Service [38] зазначено що до її складу входить 21 пожежна станція, з яких 10 станцій перебувають на цілодобовому чергуванні (Wholetime) та 11 станцій здійснюють своє чергування за викликом (On-call). При чому на чергуванні одночасно перебуває 34 автомобілі, з яких 4 аварійно-рятувальні. Загальна чисельність пожежників у Avon Fire & Rescue Service становить 552 особи, з яких 376 є постійними працівниками (Wholetime firefighters), а 176 є працівниками за викликом (On Call firefighters).

Наявна кількість сил і засобів дала змогу Avon Fire & Rescue Service забезпечити своєчасне реагування на пожежі та інші події. У Annual Performance Report 2024/2025 [43] зазначено що у період з 1 квітня 2024 року по 31 березня 2025 року пожежна служба Ейвон здійснила 12 415 виїздів, з яких: 2851 раз на ліквідацію пожеж, 4672 рази за сигналом автоматичної пожежної сигналізації та 4708 на інші невідкладні виклики (відкривання дверей, дорожньо-транспортні пригоди, вивільнення з ліфтів, підтоплення та інциденти із тваринами). Середній час реагування на пожежі склав 7 хвилин 28 секунд, а на інші події - 7 хвилин 46 секунд.

Працівниками пожежної охорони, як постійними так і за викликом можуть бути особи, що:

- досягли 18 річного віку;
- мають гарну фізичну форму, що підтверджується відповідними тестами;
- володіють достатнім рівнем здібностей щодо інтерпретувати та логічно оцінювати числову та письмову інформацію, що підтверджується відповідними тестами;

- мають водійські права, що відповідають українським правам категорії В.
- пройшли 12-тижневий інтенсивний курс пожежної справи;
- мають право на працевлаштування на території країни;
- працівники за викликом повинні проживати або працювати на відстані, що забезпечує прибуття до пожежної станції впродовж п'яти хвилин.

Граничний вік перебування на службі не вказано, проте встановлено, що у разі неналежного фізичного стану особа припиняє свою діяльність, як пожежник.

Графік роботи встановлено позмінно – дві денні зміни (з 08:00 до 17:00) та дві нічні зміни (з 17:00 до 08:00) на тиждень. Працівники за викликом повинні забезпечити можливість участі у реагуванні на пожежі та події на протязі 120 годин на тиждень.

Кожна FRA на підставі аналізу виникнення пожеж та прогнозування можливості їх виникнення щорічно розробляє План управління ризиками громади у якому визначається перелік об'єктів, що повинні бути обстежені у поточному році. Окрім цього до Плану, як окремий розділ включається План із відвідування житлових будинків - Home Fire Safety Visits. Так, до прикладу, у період з 1 квітня 2024 року по 31 березня 2025 року пожежна служба Ейвон здійснила 5 647 відвідувань житлових будинків із високим ризиком (помешкання де проживають самотні особи похилого віку, соціально вразливі особи та особи, що схильні до зловживання наркотиків та алкоголю), а також понад 700 інспекційних перевірок об'єктів високого ризику (лікарні, будинки для літніх людей, школи-інтернати, висотні будинки тощо).

Фінансування діяльності FRS здійснюється за рахунок коштів, що надходять від органів місцевого самоврядування та уряду на підставі бюджетних запитів, що формуються FRA з рахуванням планів залучення, що формується FRS. До прикладу Avon Fire & Rescue Service - Service Plan 2023-2026 [37] передбачає щорічне фінансування у розмірі 48,883 мільйонів фунтів, з яких:

- державне фінансування становить - 12,036 мільйонів фунтів (25%);
- фінансування за рахунок органів місцевого самоврядування, що утворили FRA - 31,602 мільйонів фунтів (64%);

– власні надходження. 5,245 мільйонів фунтів (11%).

Основним рамковим документом, що визначає порядок оплати праці та соціального захисту пожежників Англії є Схема умов служби – Сіра книга (SCHEME OF CONDITIONS OF SERVICE (GREY BOOK)) [40], що затверджена Національною радою з питань пожежної та рятувальної служби. Відповідно до Схеми [40] працівникам пожежної охорони, що перебувають на повній зайнятості (Wholetime firefighters) надається право на щорічну оплачувану відпустку тривалість якої залежить від займаної посади та кількості років служби та становить від 25 до 35 календарних днів. Працівники, що забезпечують покриття підрозділів пожежної охорони за викликом (On Call firefighters) також мають право на оплачувану відпустку тривалістю чотири тижні, під час яких він звільняється від виконання обов'язків щодо реагування на виклики.

Схемою [40] встановлено, що постійні працівники отримують щорічну грошову винагороду відповідно до Циркуляру (CIRCULAR NJC/3/25) [39], який щорічно затверджується Національною радою з питань пожежної та рятувальної служби. Така відповідно до Циркуляру [39] винагорода залежить від займаної посади, виду виконуваних робіт та стажу роботи та становить від 30 до 75 тисяч фунтів на рік. Працівники пожежної охорони, що залучаються за викликом також отримують грошову винагороду у розмірі, що не перевищує 15% від річної заробітної плати постійних працівників за відповідною посадою, а також додаткову погодинну винагороду у разі залучення до виконання завдань.

Кожен пожежник, не зважаючи на те чи він є постійним працівником чи працівником за викликом, має право на участь у Пенсійній схемі пожежників (The Firefighters' Pension Scheme) [41], у якій передбачено ряд привілеїв для її учасників, а саме:

- забезпечення можливості виходу на пенсію у віці 55 років (загальноприйнятний вік виходу на державну пенсію становить 67 років);
- можливість виходу на пенсію за станом здоров'я;
- можливість отримання пенсії партнером (чоловіком/дружиною) у разі смерті учасника схеми;

– забезпечення одноразових виплат у разі каліцтва чи смерті.

Для забезпечення належного функціонування Схеми [41] міністром внутрішніх справ за погодженням з FSA щороку затверджуються розміри членських внесків так відповідно до Firefighters' Pension Scheme contribution rates 2025-26 [42], встановлено, що у період з 1 квітня 2025 року по 1 березня 2026 року працівники мають сплачувати внески у розмірі, що складають 11% - 14,5% від заробітної плати, при чому працівники по виклику мають сплачувати внески ніби вони займають посади постійних працівників. У той же час роботодавці, у нашому випадку FRA, сплачують 37,6% від заробітної плати працівників.

2.3. Організація діяльності пожежно-рятувальних підрозділів у Франції

Основними нормативними документами, що регламентують порядок створення та діяльності пожежно-рятувальних служб Франції є Загальний кодекс місцевих органів влади (Code général des collectivités territoriales [44]) та Кодекс внутрішньої безпеки (Code de la sécurité intérieure [45]).

Центральним органом виконавчої влади Франції у сфері діяльності пожежно-рятувальних служб є Генеральний Директорат цивільної безпеки та кризового управління (La direction générale de la sécurité civile et de la gestion des crises) є структурним підрозділом Міністерства внутрішніх справ Франції (ministère de l'intérieur), який відповідно до Декрету № 2013-728 від 12 серпня 2013 року щодо організації центрального управління Міністерства внутрішніх справ та Міністерства заморських територій (Décret n° 2013-728 du 12 août 2013 portant organisation de l'administration centrale du ministère de l'intérieur et du ministère des outre-mer [49]) відповідає за:

1. Забезпечення узгодженості цивільної безпеки на національному рівні, що застосовується до місцевих пожежно-рятувальних служб, розробляє нормативні акти, що регулюють діяльність пожежно-рятувальних служб, та контролює навчання пожежників;

2. Оцінку, підготовку, координацію та впровадження заходів щодо захисту, інформування та оповіщення населення, запобігання цивільним ризикам усіх видів та планування заходів цивільної безпеки;

3. Рятувальні операції, спрямовані на забезпечення безпеки осіб та майна як у мирний час, так і в кризові часи;

4. Ресурси для втручання цивільної безпеки;

5. Організацію та підтримку оперативної готовності міністерської системи реагування на надзвичайні ситуації та міжвідомчих можливостей управління кризовими ситуаціями

Директорат очолює Генеральний директор, який призначається на посаду Президентом Франції за поданням Міністра внутрішніх справ та погодженням прем'єр міністра та здійснює свої повноваження на безстроковій основі.

Національна конференція пожежно-рятувальних служб є представницьким органом працівників пожежно-рятувальних служб, що здійснює дорадчі функції у складі Міністерства внутрішніх справ та надає пропозиції щодо внесення змін до загальнонаціонального законодавства, що стосується діяльності цих служб. Відповідно до статті R 1424-59 Кодексу [44] до складу Національної конференції входять сорок три уповноважені члени, що призначаються наказом Міністра внутрішніх справ за наступним принципом:

- a) за пропозицією Голови Національних зборів - о член парламенту;
- b) за пропозицією Голови Сенату - один сенатор;
- c) за пропозицією Голови Асамблеї департаментів Франції - сімнадцять президентів або віце-президентів рад директорів пожежно-рятувальних служб;
- d) за пропозицією Голови Асоціації мерів Франції - п'ять мерів що є членами рад директорів пожежно-рятувальних служб;
- e) Дванадцять представників професійних та добровільних пожежників з них:
 - за пропозицією президента Національної федерації пожежників Франції
 - чотири пожежники, щонайменше одного з яких пожежник-доброволець;

– по одному представнику від кожної з восьми профспілкових організацій професійних пожежників, які посіли перше місце за кількістю місць на виборах до територіальних соціальних комітетів відомчих та територіальних пожежно-рятувальних служб;

f) директор департаменту пожежно-рятувальних служб, що висунутий президентом Національної асоціації директорів департаментів та заступників директорів департаментів пожежно-рятувальних служб;

g) Шість представників держави:

– Генеральний директор з питань цивільної безпеки та кризового управління;

– Генеральний директор місцевих органів влади;

– Голова Генеральної інспекції цивільної безпеки;

– Директор Національної вищої школи пожежної служби;

– Префект на територіальній посаді, призначений міністром, відповідальним за цивільну безпеку;

– Міжвідомчий начальник штабу зони оборони та безпеки, призначений міністром, відповідальним за цивільну безпеку.

Національна конференція засідає як мінімум двічі на рік. Організація забезпечення діяльності Конференції у міжсесійний період покладено на її Генеральний Директорат цивільної безпеки та кризового управління.

Статтею L1424-1 Розділу IV Глави II Книги IV Кодексу [44] встановлено, що у кожному департаменті створюється громадська установа під назвою Департаментська пожежно-рятувальна служба (*Service Départemental d'Incendie et de Secours – SDIS*), яка є основною організаційною одиницею пожежно-рятувальної служби Франції. SDIS є державною установою, що організована в пожежно-рятувальні центри та служби, які можуть бути згруповані в підрозділи та підвідділи, одним з яких є підвідділ охорони здоров'я.

Як виняток, пожежно-рятувальні служби, які виконують свої завдання в межах юрисдикції департаментських адміністративних округів штату та

підпадають під юрисдикцію місцевих органів влади зі спеціальним статусом, утворюють територіальні пожежно-рятувальні служби (Services territoriaux d'incendie et de secours - STIS). Це стосується департаментсько-столичної пожежно-рятувальної служби SDIS-69 (Рона), що охоплює департаментський округ Рона , включаючи департамент Рона та столичний регіон Ліона, SDIS 2A та 2B на території Корсики, а також SDIS 67 та 68 Нижній Рейн та Верхній Рейн, що об'єднані у Європейську спільноту Ельзас.

Окрім цього на території Франції існує й військова пожежно-рятувальна служба, а саме Марсельська морська пожежна бригада (Bataillon de marins-pompier de Marseille- BМРМ) а також Паризька пожежна бригада (Brigade de sapeurs-pompier de Paris - BSPP).

Кодексом [44] та Наказом Міністерства внутрішніх справ від 2 січня 2017 року «Про встановлення критеріїв класифікації для відомчих пожежно-рятувальних служб» (Arrêté du 2 janvier 2017 fixant les critères de classement des services départementaux d'incendie et de secours [46]) встановлено, що в залежності від кількості населення, що проживає на території Департаменту SDIS можуть бути трьох категорій, а саме:

- категорія А - чисельність населення становить 900 000 мешканців та більше;
- категорія В - чисельність населення становить від 400 000 до 900 000 мешканців;
- категорії С – при чисельності населення менше 400 000 мешканців.

Усі департаментські пожежно-рятувальні служби знаходяться у адміністративному підпорядкуванні ради директорів пожежно-рятувальної служби (Conseil d'Administration des Services d'Incendie et de Secours – CASDIS), яка створюється у кожному департаменті. Рада директорів може складатися щонайменше з п'ятнадцяти та щонайбільше з тридцяти членів, три п'ятих з яких становлять представники Департаменту, решта – представники муніципалітетів та міжмуніципальних об'єднань.. Окрім цього на засіданнях Ради директорів мають право бути присутніми та мати дорадчий голос наступні особи:

1. Директор департаменту пожежно-рятувальних служб;
2. Заступник директора з питань охорони здоров'я Головний лікар;
3. Професійний пожежник-офіцер, професійний пожежник-не-офіцер, пожежник-доброволець-офіцер, пожежник-доброволець-не-офіцер та представник територіальних посадових осіб пожежно-рятувальної служби, які не мають статусу професійного пожежника, як обраний член адміністративно-технічної комісії пожежно-рятувальних служб;
4. Президент відомчої профспілки пожежників;
5. Співробітник з питань різноманітності та боротьби з дискримінацією;
6. Співробітник з питань безпеки.

Рада директорів є головним адміністративним органом Департаменту, що відповідно до Плану аналізу ризиків та покриття ризиків (Schéma Départemental d'Analyse et de Couverture des Risques [50]) та з урахуванням пропозицій, що надані директором SDIS формує схемі департаментської пожежно-рятувальної служби та проект бюджету служби на рік, який в подальшому подається на затвердження раді Департаменту.

Раду директорів очолює Голова, який є фактичним роботодавцем усього особового складу SDIS та має право укладати контракти від її імені. Термін повноважень - 6 років.

SDIS перебуває під оперативним управлінням директора Департаментської пожежно-рятувальної служби (Directeur départemental des services d'incendie et de secours - DDSIS), який є старшою посадовою особою служби. Дана посадова особа призначається на посаду Префектом Департаменту за поданням Ради директорів SDIS та за погодженням з Міністерством внутрішніх справ. Директор здійснює свої повноваження на безстроковій основі. Граничне звання та оклад Директора департаменту встановлено Декретом № 2016-2006 від 30 грудня 2016 року «Про встановлення шкали окладів, що застосовується до посад директора та заступника директора відомчих пожежно-рятувальних служб» (Décret n° 2016-2006 du 30 décembre 2016 portant échelonnement indiciaire applicable aux emplois

de directeur et directeur adjoint des services départementaux d'incendie et de secours [47]).

В залежності від категорії SDIS та кількості особового складу пожежників, як професійних так і добровольців, Спільним наказом Міністерства внутрішніх справ, Міністерства державної служби та Міністерства економіки «Про встановлення максимальної кількості підуправлінь та професійних пожежників-офіцерів, що перебувають на службі у підуправліннях та групах відомчих та територіальних пожежно-рятувальних служб» (Arrêté du 21 juillet 2025 fixant le nombre maximum de sous-directions et d'officiers de sapeurs-pompiers professionnels en fonction dans les sous-directions et groupements des services départementaux et territoriaux d'incendie et de secou [48]) встановлена гранична чисельність відділів та підвідділів, що можуть входити до складу Департаментської пожежно-рятувальної служби.

Відповідно до статті R1424-1 Кодексу [44] основним оперативним підрозділами, що відповідають за своєчасність реагування на різноманітні виклики є пожежно-рятувальні центри, які створюються та класифікуються постановою префектури відповідно до департаментського плану аналізу ризиків та охоплення територій і експлуатаційних норм, а також кількості та типів екстрених викликів за такими критеріями:

1. Пожежно-рятувальні центри, що одночасно забезпечують щонайменше один виклик для гасіння пожежі, два виклики для рятувальних та невідкладних операцій з надання допомоги людям та додатково ще один виклик;

2. Пожежно-рятувальні центри, що одночасно забезпечують принаймні один виклик для гасіння пожежі або один виклик для рятувальних та невідкладних операцій з надання допомоги людям та ще один виклик;

3. Пожежно-рятувальні центри, що забезпечують принаймні одне виїзд на місце події.

При розрахунку мінімальної кількості персоналу та необхідного обладнання враховують наступне:

1. Для гасіння пожежі потрібна щонайменше одна пожежна машина та від шести до восьми пожежників;
2. Для проведення аварійно-рятувальних операцій потрібен щонайменше один рятувальний автомобіль для людей, що затиснуті чи постраждали, та тричотири пожежники;
3. Для інших місій повинні бути задіяні щонайменше два пожежники.

Для забезпечення належного реагування на різні виклики пожежно-рятувальними центрами залучаються професійні пожежники (*sapeurs-pompiers professionnels - SPP*), добровільні пожежники (*sapeurs-pompiers volontaires - SPV*) та волонтери на громадській службі у пожежників (*volontaires en service civique des sapeurs-pompiers*).

Пожежно-рятувальні центри забезпечують реагування на різноманітні виклики з розрахунку 24/7, проте не всі пожежники постійно перебувають у розташуванні центру – частина добровольців залучається за викликом відповідно до заздалегідь затвердженого графіку покриття. Причому відповідно до Декрет № 2001-1382 від 31 грудня 2001 року щодо робочого часу професійних пожежників (*Décret n°2001-1382 du 31 décembre 2001 relatif au temps de travail des sapeurs-pompiers professionnels [62]*) тривалість робочої зміни не може перевищувати 12 годин.

До прикладу, на офіційному сайті SDIS 49 [56], що здійснює свою діяльність на території департаменту Мен і Луара, зазначено, що до її складу входять 2500 пожежників добровольців та 500 професійних пожежників, що здійснюють свою діяльність у 74 пожежно-рятувальних центрах з яких лише 8 є змішаними решта - добровільними. Як свідчить статика викладена на даному сайті [56] впродовж 2024 року даною пожежно-рятувальною службою було здійснено 40 142 залучення з яких лише 16% становили залучення на гасіння пожеж та дорожньо-транспортні пригоди, 76% - надання екстреної допомоги. Середній час прибуття до місця виклику становив 12 хвилин. Для забезпечення діяльності вказаної пожежно-рятувальної служби встановлено бюджет у розмірі 74,4 мільйони євро, з яких 58 мільйонів – операційні витрати, а 16,4 мільйони – інвестиційні витрати

(спрямовані на розвиток служби та інновації). Бюджет сформовано за рахунок внесків Департаментської ради - 49%, внесків муніципалітетів – 49% та власних надходжень – 2%.

В залежності від категорії пожежників, що залучені до чергування в пожежно-рятувальних центрах вони можуть бути професійними, змішаними та добровільними. Ці центри очолюють відповідно офіцери професійної та добровільної пожежної охорони, яким присвоюються спеціальні звання в залежності від кількості пожежників, що входять до складу центру чи групи, а саме:

- підполковник – щонайменше 900 пожежників;
- капітан – щонайменше 60 пожежників;
- лейтенант – щонайменше 20 пожежників;
- унтер-офіцер – щонайменше 4 пожежників.

Пожежно-рятувальні центри у яких здійснюється одночасне чергування професійних та добровільних пожежників називаються змішаними. Керівництво змішаними пожежно-рятувальними центрами здійснюють професійні пожежники, якщо до складу центру входить щонайменше вісім професійних пожежників, та професійним офіцером пожежним, якщо загальний штат становить понад тридцять пожежників, включаючи вісім професійних пожежників.

Кодексом внутрішньої безпеки [45] встановлено, що будь-яка особа може стати добровільним пожежником за умови дотримання певних вимог, а саме:

- вік не менше шістнадцяти років. Якщо кандидат є неповнолітнім, він повинен мати письмову згоду свого законного представника;
- кандидати на посаду офіцера-добровільного пожежника повинні бути віком не менше двадцяти одного року;
- не мати судимостей за тяжкі злочини;
- відповідати вимогам Наказу Про встановлення вимог до медичної придатності професійних та добровільних пожежників, а також умов для

практики професійної та профілактичної медицини у відомчих пожежно-рятувальних службах (Arrêté du 6 mai 2000 fixant les conditions d'aptitude médicale des sapeurs-pompiers professionnels et volontaires et les conditions d'exercice de la médecine professionnelle et préventive au sein des services départementaux d'incendie et de secours [54]);

– пройти підготовку у порядку визначеному Кодексом національної служби (Code du service national [53]).

Рішення про призначення на посаду добровільного пожежного приймає Голова ради директорів пожежно-рятувальної служби за поданням Директора пожежно-рятувальної служби.

Відповідно до статті L723-5 та L723-9 Кодексу внутрішньої безпеки [45] діяльність добровільного пожежника базується на волонтерстві та неоплачуваній праці, проте дає право волонтерам на погодинну виплату, а також на соціальні виплати та виплати у зв'язку з припиненням служби. В залежності від займаної посади доброволець може отримати базову погодинну компенсацію у розмірі від 8,61 до 12,96 євро (Наказ Про встановлення розміру базової погодинної надбавки для пожежників-добровольців (Arrêté du 26 septembre 2023 fixant le montant de l'indemnité horaire de base des sapeurs-pompiers volontaires) [57]) та додаткову винагороду в залежності від виду діяльності до якої він залучався (Декрет щодо надбавок до пожежників-добровольців (Décret n° 2012-492 du 16 avril 2012 relatif aux indemnités des sapeurs-pompiers volontaires) [58]). Пожежники-добровольці користуються такими ж правами щодо соціального захисту, як і професійні пожежники, а саме отримують державне медичне забезпечення та соціальні виплати у разі отримання травм, або загибелі під час виконання покладених завдань. З урахуванням стажу служби у якості добровільного пожежника та завдань, що виконував пожежник під час неї доброволець пожежний відповідно до Закону щодо розвитку волонтерства у пожежних командах (Loi n° 96-370 du 3 mai 1996 relative au développement du volontariat dans les corps de sapeurs-pompiers [59]) має право на отримання пенсійної допомоги після досягнення

граничного віку перебування на службі, що становить від 517 до 3075 євро на рік.

Для того щоб стати професійним пожежником, тобто посадовою особою державної служби місцевого самоврядування, що призначається на посаду спільним наказом префекта та Голови ради директорів пожежно-рятувальної служби за поданням керівника Департаментської пожежно-рятувальної служби. Кандидат на посаду професійного пожежного повинен відповідати критеріям до добровільного пожежного а також додатковим вимогам, що визначені статтею L321-1 Загального кодексу державної служби (Code général de la fonction publique [51]) та статтею 3 Декрету Про встановлення спеціальних правил кар'єрного зростання професійних пожежників та капралів (Décret n° 2012-520 du 20 avril 2012 portant statut particulier du cadre d'emplois des sapeurs et caporaux de sapeurs-pompier professionnels [52]), а саме:

- бути громадянином Франції;
- пройшли початкову підготовку пожежників-добровольців;
- мати щонайменше три роки досвіду роботи пожежником-добровольцем та/або є активними членами руху молодих пожежників.

Відповідно до Декрете № 85-1148 від 24 жовтня 1985 року з поправками щодо оплати праці цивільного та військового персоналу держави, персоналу місцевих органів влади та персоналу державних лікарень (Décret n° 85-1148 du 24 octobre 1985 modifié relatif à la rémunération des personnels civils et militaires de l'Etat, des personnels des collectivités territoriales et des personnels des établissements publics d'hospitalisation [60]) та Наказу від 24 липня 2020 року, що підсумовує показники професійних пожежників, отримані в результаті врахування надбавки за пожежну безпеку (Arrêté du 24 juillet 2020 portant récapitulation des indices des sapeurs-pompier professionnels résultant de la prise en compte de l'indemnité de feu [61]) базова річна заробітна плата професійного пожежника залежить від посади а також рангу та може становити від 19 494,22 до 57 419,34 євро. Окрім базової річної ставки Декретом № 90-850 від 25 вересня 1990 року, що встановлює положення, спільні для всіх професійних пожежників (Décret n°90-850 du 25

septembre 1990 portant dispositions communes à l'ensemble des sapeurs-pompiers professionnels [67]) також передбачено нарахування різноманітних надбавок за виконання різних завдань.

Чинним законодавством Франції встановлено, що професійні пожежники мають право виходу на пенсію за вислугою років не у 64 роки, як це передбачено у Кодексі соціального страхування (Code de la sécurité sociale [63]), а на 5 років раніше, тобто у 59 років, як це передбачено у Кодексі про цивільні та військові пенсії (Code des pensions civiles et militaires de retraite [64]) та за умови наявності вислуги років не менше сімнадцяти років. Сума пенсійного забезпечення може становити до 75% заробітної плати та залежить від вислуги років – чим більший страховий стаж тим вища пенсія.

Відповідно до інформації, що наведена на офіційному сайті Генерального Директорату цивільної безпеки та кризового управління [55] у Франції налічується понад 256 тисяч пожежників, з них понад 200 тисяч пожежників добровольців та 43 400 професійних пожежників.

З метою запобігання виникненню пожежам професійними пожежними, що належать до адміністративних працівників Департаментської пожежно-рятувальної служби, за рішення мера відповідної комуни та у порядку визначеному Будівельним та житловим кодексом (Code de la construction et de l'habitation [65]) та з періодичністю, що залежить від категорії будівель та визначена у Наказі Про затвердження загальних положень правил безпеки щодо пожежної та панічної небезпеки у закладах, відкритих для громадськості (Arrêté du 25 juin 1980 portant approbation des dispositions générales du règlement de sécurité contre les risques d'incendie et de panique dans les établissements recevant du public [66]) здійснює перевірки дотримання чинних норм пожежної безпеки за результатами яких складається звіт, що надається меру для прийняття подальших рішень.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА РЕАГУВАННЯ НА НИХ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

3.1. Пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, що регламентує діяльність місцевих органів влади

На даний час в межах Українського законодавства є ряд нормативно-правових актів, що регламентують діяльність органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, що часто дублюють один одного, а у певних аспектах і суперечать один одному.

З метою уникнення правових колізій щодо двоякого трактування вимог законодавства у сфері цивільного захисту та підвищення рівня ефективності управлінської діяльності органів місцевого самоврядування у реалізації заходів цивільного захисту в межах адміністративно-територіальних необхідно провести уніфікацію чинного законодавства та забезпечити розміщення усіх норм, що встановлюють обов'язки та повноваження у цій сфері, як органів місцевого самоврядування так і місцевих органів виконавчої влади, у єдиному нормативному акті, до прикладу у Кодексі цивільного захисту України.

Як відомо впровадження будь-яких проектів, у тому числі і у сфері цивільного захисту, потребує детального вивчення наявного стану речей щодо певного роду проблеми, що сформована на основі суспільного запиту. З цією метою слід внести до чинного законодавства положення щодо обов'язку органів місцевого самоврядування, як територіальних громад так і районних та обласних рад, здійснювати аналіз пожежної та техногенної безпеки територій адміністративно-територіальних одиниць, що входять до сфери їх управління у яких у обов'язковому порядку зазначати:

- кількість пожеж, що виникли на території адміністративної одиниці - у розрізі населених пунктів, та їх наслідки;
- перелік осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують додаткового соціального захисту;
- перелік об'єктів, що створюють підвищений ризик виникнення пожеж та надзвичайних ситуацій, а також тих, де можливе масове перебування людей.

Наявність даної інформації суттєво покращить спроможність громад у плануванні заходів цивільного захисту на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць та надасть змогу здійснити якісний розрахунок фактичної потреби у пожежно-рятувальних підрозділах для забезпечення своєчасного реагування на пожежі та інші події, що можуть становити загрозу для життя та здоров'я людей.

Належне виконання органами місцевої влади функції держави у сфері цивільного захисту можливе лише за умови наявності у складі виконавчих органів сільських, селищних та міських рад відповідних посадових осіб, чи структурних підрозділів. У чинному законодавстві на даний момент відсутнє чітке визначення порядку їх створення, хоча щодо суб'єктів господарювання та місцевих органів виконавчої влади такі вимоги наявні у чинних нормативно-правових документах. З врахуванням викладеного слід внести зміни до Кодексу цивільного захисту України, щодо обов'язковості створення органами місцевого самоврядування структурних підрозділів з питань захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій на підставі критеріїв, що характеризують рівень загрози виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій та інших подій, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, до прикладу: площа території, кількість населення громади, кількість об'єктів підвищеної небезпеки та пожеже-небезпечних об'єктів на території адміністративно-територіальної одиниці. Для забезпечення однотипного підходу до формування структури органів із захисту населення від надзвичайних ситуацій у сільських, селищних та міських радах, а саме визначення кількості осіб до обов'язків яких належить виконання функцій цивільного захисту, слід визначити граничні показники вищезазначених

критеріїв та встановити відповідну залежність: - вищі показники ризику – більше працівників.

Забезпечення належного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту на місцевому рівні також потребує покращення, а саме підвищення рівня впливовості місцевих комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, що здійснюють функції постійно діючого органу з питань захисту територій і населення від надзвичайних ситуацій. З цією метою слід внести зміни до чинного законодавства щодо забезпечення діяльності таких комісій виключно на регіональному (обласному чи районному рівні) та встановити, що її рішення є обов'язковими до виконання;

Для забезпечення якісного функціонування регіональних комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій слід встановити, що членами комісій, в обов'язковому порядку, є керівники територіальних громад, або посадові особи органів цивільного захисту, що діють у складі сільських, селищних та міських рад. Реалізація даного положення надасть змогу постійно діючому органу всебічно та якісно аналізувати стан пожежної та техногенної безпеки на території усього регіону та забезпечити можливість своєчасного прийняття рішень щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та подій, що можуть створювати загрозу життю та здоров'ю людей, а також ліквідації їх наслідків.

Будь-яке рішення без встановлення належного контролю є лише половинчастим та не завжди забезпечує досягнення мети для реалізації якої воно було прийняте. З врахуванням даного факту слід розробити та затвердити на законодавчому рівні процедуру контролю за станом виконання рішень регіональних комісій з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, а також впровадження відповідальності за їх невиконання, зокрема шляхом внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Не слід забувати, що превентивні заходи також мають суттєвий вплив на створення безпечних умов життєдіяльності мешканців територіальних громад. Своєчасне виявлення та усунення чинників, що можуть спричинити

виникненню пожеж та аварійних ситуацій є одним із ключових факторів із їх запобігання. З метою забезпечення своєчасності впровадження превентивних заходів та мінімізації ймовірності виникнення різного виду подій, що можуть створювати загрозу, як життю людей так і навколишньому середовищу, слід внести зміни до чинного законодавства, що регулює здійснення заходів державного нагляду (контролю) та надати право комісіям з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, у разів наявності на об'єктах будь-якої форми власності обставин, що створюють загрози виникнення надзвичайної ситуації чи інших факторів, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, звертатися до органів державного нагляду (контролю) з ініціативою щодо здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) у відповідній сфері.

Наявність повноважень завжди зумовлена виникненням певних обов'язків. Так із збільшенням питомої ваги органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту виникає необхідність у здійсненні якісного контролю за станом їх реалізації. З цією метою постановою Кабінету Міністрів України від 23 січня 2024 року №70 [19] встановлено вимогу щодо здійснення Державною службою України з надзвичайних ситуацій комплексних, контрольних та цільових перевірок виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту, проте у даному нормативному відсутні норми щодо будь-якої відповідальності за неналежне виконання місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування повноважень у даній сфері. З метою покращення рівня реалізації державної політики у сфері захисту населення та території від надзвичайних ситуацій та впровадження відповідальності за неналежне виконання повноважень, що надані державою органам місцевої влади слід внести зміни до чинного законодавства щодо встановлення відповідальності керівників органів місцевого самоврядування за невиконання вимог чинного законодавства у сфері цивільного захисту, які були виявлені за результатами відповідних перевірок.

Впровадження даних заходів здатне суттєво підвищити рівень ефективності управлінських рішень, що приймаються органами місцевого самоврядування та забезпечити негайне реагування на загрозу виникнення надзвичайних ситуацій та інших подій, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей. Окрім цього впровадження відповідальності керівників органів місцевого самоврядування за невиконання заходів цивільного захисту може слугувати своєрідним стимулом до підвищення рівня відповідальності за створення безпечних умов життєдіяльності мешканців громад.

3.2. Пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, щодо запобігання виникнення пожеж та надзвичайних ситуацій а також контролю за станом утримання споруд фонду захисних споруд цивільного захисту

З урахуванням реалій сьогодення, а саме постійною загрозою ракетних обстрілів, що виникла внаслідок агресії Російської федерації проти України, значну роль у створенні безпечного середовища відіграє наявність об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту та належне їх утримання а також створення безпечних умов життєдіяльності населення та формування у нього системи знань та навичок щодо порядку дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

На сьогоднішній день на законодавчому рівні існує правова колізія, а саме невідповідність між вимогами Закону [5] та постанови Кабінету міністрів України від 10 березня 2017 р. № 138 «Деякі питання використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту» [20], якими, з одного боку, функції контролю за станом утримання захисних споруд цивільного захисту покладено на місцеві органи виконавчої влади, а з іншого, передбачено, що Державна служба України з надзвичайних ситуацій забезпечує організацію та проведення комплексних та контрольних обстежень об'єктів фонду захисних споруд.

Як засвідчує статистика виникнення пожеж значна їх кількість виникає у будівлях та спорудах житлового сектору, що у свою чергу призводить до загибелі та травмування людей. Для зменшення ймовірності виникнення пожеж у житлових будинках, загибелі людей на них та зменшення матеріальних втрат існує необхідність запровадження на законодавчому рівні обов'язку власників домоволодінь встановлювати у своїх помешканнях датчиків диму. Окрім цього необхідно надати органам місцевого самоврядування повноваження щодо забезпечення належного рівня пожежної безпеки у домоволодіннях, де проживають сім'ї та особи, що опинились у складних життєвих обставинах та потребують додаткового соціального захисту. Для забезпечення можливості безперешкодного огляду таких будівель працівниками пожежно-рятувальних служб, як державних так і місцевих, слід розробити та затвердити порядок їх огляду та порядок фінансування органами місцевого самоврядування робіт із покращення стану пожежної безпеки у них.

Військова агресія Російської федерації проти України нанесла непоправну шкоду економіці держави, яка на даний час оцінюється в понад 2,4 трильйона гривень. Відновлення економіки після закінчення бойовий дій триватиме не один рік та потребує створення «теплих» умов для здійснення бізнесу, що у тому числі передбачає й обмеження, або й узагалі – скасування, здійснення заходів державного нагляду (контролю). Однак, як засвідчують статичні дані, на території Волинської області впродовж 2023 - 2025 років виникло понад 150 пожеж на об'єктах суб'єктів господарювання різної форми власності і це без урахування пожеж, що виникли внаслідок ракетних обстрілів. Дана статистика вказує на необхідність здійснення, у тому чи іншому виді, заходів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки. Проте потребує суттєвої корекції підхід щодо визначення критеріїв за якими визначається періодичність здійснення таких заходів, як варіант – використання наявних критеріїв щодо визначення класу наслідків (відповідності) будівель та споруд. Також слід надати органам місцевого самоврядування повноваження щодо

здійснення обстежень протипожежного стану багатоповерхових житлових будинків.

З метою всебічного залучення органів місцевого самоврядування до планування здійснення заходів державного нагляду (контролю) слід на законодавчому рівні встановити, обов'язковість погодження проектів відповідних планів з органами місцевого самоврядування шляхом винесення його на розгляд регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, до роботи у яких в обов'язковому порядку мають залучатися представники усіх територіальних громад регіону.

Як додатковий стимул щодо утримання суб'єктами господарювання об'єктів, що перебувають у їх користування чи володінні, у належному протипожежному стані слід запровадити обов'язкове страхування об'єктів від пожеж та надзвичайних ситуацій. При чому, для визначення страхової суми необхідно внести зміни до чинного законодавства щодо обов'язкового періодичного (періодичність залежить від ступеня ризику об'єкта) незалежного аудиту стану пожежної безпеки, та запровадити наступний принцип: чим більше порушень чинного законодавства виявлено на об'єкті - тим більший страховий внесок. Додатково слід передбачити, що частина коштів від страхових платежів, що сплачені суб'єктами господарювання, спрямовується на рахунки органів місцевого самоврядування та в подальшому використовується для розвитку місцевої та добровільної пожежної охорони. Впровадження такого підходу стимулюватиме органи місцевого самоврядування до здійснення заходів контролю за своєчасністю оформлення власниками та користувачами об'єктів, що розташовані на території територіальних громад, відповідних страхових полісів.

Відповідно до статистичних даних внести щодо виникнення пожеж на території Волинської області впродовж 2023 – 2025 років виникло 1737 пожеж сухої рослинності та сміття, що становить 41,5% від загальної їх кількості. Швидкоплинність пожеж, що виникають на відкритій території та віддаленість територій, де вони виникли, від місця дислокації державних пожежно-

рятувальних підрозділів, є основною проблематикою під час встановлення осіб, що причетні до виникнення таких пожеж та подальшого їх притягнення до адміністративної відповідальності. Поряд з тим чинним законодавством представникам органів місцевого самоврядування, у тому числі працівникам підрозділів із забезпечення місцевої пожежної охорони, не надано права здійснювати заходи адміністративного впливу до осіб, що винні у самовільному випалюванні залишків сухої рослинності та післяжнивних лишків. Для забезпечення якісного та всебічного розгляду кожного окремо взятого випадку виникнення пожежі на відкритій території слід внести змін до чинного законодавства, а саме до Кодексу України про адміністративні правопорушення, щодо надання права працівникам місцевої пожежної охорони складати протоколи про адміністративні правопорушення за статтями 77-1 та 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Впровадження запропонованих заходів здатне суттєво підвищити рівень пожежної та техногенної безпеки об'єктів, знизити кількість пожеж та надзвичайних ситуацій, а також забезпечити належне утримання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, що особливо важливо для громадян, які постійно перебувають під загрозою ракетних та артилерійських обстрілів.

3.3. Пропозиції щодо покращення рівня реагування на надзвичайні пожежі, надзвичайні ситуації та інші події

Забезпечення своєчасного реагування на пожежі, надзвичайні ситуації та інші події, як природного так і техногенного характеру, є однією з основних задач держави, реалізація якої покладена як на органи виконавчої влади так і на органи місцевого самоврядування, що покликана мінімізувати ймовірність загибелі людей внаслідок таких непередбачуваних ситуацій так і суттєво зменшити матеріальні збитки від них.

З урахування кращих світових практик із забезпечення діяльності пожежно-рятувальних служб та з метою розширення їх можливостей щодо забезпечення якісного та своєчасного реагування ні будь-які події, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей, необхідно реалізувати ряд практичних та організаційних заходів.

Найбільш кардинальним, проте і найбільш вагомим з них, є внесення змін до чинного законодавства щодо розмежування функцій держави щодо організації реагування на надзвичайні надання та організації реагування на події, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей. Пропонується встановити, що до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту організація заходів належить реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків, а до повноважень органів місцевого самоврядування на регіональному рівні (районному або обласному) належить організація на події, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей.

Як відомо із попередніх розділів на даний час в законодавчому полі України існує декілька документів, що регламентують порядок створення, комплектування та функціонування підрозділів пожежної охорони, а саме: Кодекс цивільного захисту України [2], ДБН В.2.2-12:2019 «Планування та забудова території» [30], ДСТУ 8767:2018 «Пожежно-рятувальні частини. Вимоги до дислокації та району виїзду, комплектування пожежними автомобілями та проектування» [32] та постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 р. № 874 «Про затвердження критеріїв утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та переліку суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини)» [16]. З метою уніфікації підходу щодо забезпечення своєчасного реагування на випадки, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, необхідно узагальнити вимоги усіх чинних нормативно-правових документів, що регламентує порядок створення та функціонування підрозділів пожежної охорони та створити єдиний документ, що урегулює усі питання у цій сфері.

Належне функціонування будь-якої організації можливе лише за умови належного фінансування. З цією метою необхідно внести ряд змін до чинних нормативно-правових документів, що регламентують взаємовідносини держави та органів місцевого самоврядування у бюджетній сфері, а саме щодо перерозподілу бюджетних коштів, що передбачені на фінансування центрального органу, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту та органами місцевого самоврядування для забезпечення належного фінансування підрозділів із забезпечення пожежної охорони на місцевому рівні. Також необхідно встановити вимогу щодо обов'язкової фінансової участі сільських, селищних та міських рад у фінансуванні підрозділів пожежної охорони. При чому необхідно передбачити, що кількість коштів, що спрямовується на фінансування діяльності таких підрозділів на пряму залежить від кількості населення, а також рівня пожежної та техногенної безпеки, що визначається на підставі відповідного аналізу.

Оскільки діяльність кожного пожежника обумовлена із постійним ризиком для власного життя та здоров'я, вона потребує належного визнання у суспільстві у тому числі і через встановлення відповідного статусу та отримання належної фінансової компенсації за свою працю. Для реалізації цих, здавалося б простих, але таких необхідних рішень, необхідно внести зміни до чинного законодавства щодо діяльності органів місцевого самоврядування та встановити, що працівники місцевої пожежної охорони є посадовими особами органів місцевого самоврядування.

Окрім цього слід внести зміни до чинного законодавства у сфері соціального страхування та встановити, що:

- у разі отримання працівником пожежної охорони травми під час здійснення заходів із реагування на події, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей, він отримує право на відпустку по лікуванню із збереженням заробітної плати;

- у разі отримання працівником пожежної охорони під час здійснення заходів із реагування на події, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей,

травми, що призвела до втрати працездатності, він отримує право на пільгову пенсію по інвалідності із по життєвими доплатами від орану, де він проходив службу на момент виникнення нещасного випадку.

Неможливо забезпечити належний рівень функціонування пожежно-рятувальних підрозділів, у тому числі і забезпечення прибуття їх до місця виклику у встановлений законодавством час, лише за рахунок державної та місцевої пожежної охорони. Вирішення даного питання лежить у площині залучення мешканців територіальних громад до діяльності у якості членів добровільних пожежних формувань. Даний напрям діяльності потребує суттєвого покращення, щодо підвищення статусу добровільних пожежників та посиленні їх ролі у забезпечення реагування на події, що створюють загрозу для життя та здоров'я людей. Для впровадження таких змін слід здійснити імплементацію до законодавства України деяких положень іноземного законодавства, а саме:

- впровадження механізму нарахування компенсації, що у обов'язковому порядку виплачується добровільним пожежникам за час, що фактично витрачений на забезпечення діяльності пожежно-рятувальних підрозділів;

- підвищення рівня їх правового та соціального захисту, шляхом внесення змін до чинного законодавства, а саме надання права на оплачуваний лікарняний у разі отримання травми під час виконання службових обов'язків;

- встановлення права членів сім'ї добровільного пожежника на соціальні виплати у разі його загибелі під час виконання службових обов'язків;

- визначення на законодавчому рівні порядку взаємодії між пожежно-рятувальними службами та суб'єктами підприємницької діяльності щодо порядку залучення працівників, що мають статус добровільних пожежників, до реагування на події, що становлять загрозу для життя та здоров'я людей;

- внесення змін до чинного пенсійного законодавства щодо визнання значущої ролі добровільних пожежників у справі порятунку людського життя а також майна, як громадянина так і держави, та надання змоги дострокового

виходу на пенсію за умови належного виконання функцій пожежника впродовж певного періоду часу.

ВИСНОВКИ

Як відомо, «людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1].

З урахуванням цієї непорушної догми державою створено та забезпечено функціонування центральних органів виконавчої влади, що формують та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту, до повноважень яких віднесено функції із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, реагування на них та ліквідації їх наслідків.

У процесі децентралізації державної влади в Україні виникла потреба щодо перерозподілу функцій держави у сфері цивільного захисту між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Часткове врегулювання цього питання було проведено шляхом внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якими органам місцевого самоврядування надано значні повноваження, як власні, так і делеговані, щодо забезпечення цивільного захисту в межах територіальних громад, у тому числі пожежної та техногенної безпеки.

Поряд з тим чинними нормативно-правовими актами органам місцевого самоврядування не надано дієвих заходів щодо реалізації наданих законодавством повноважень. Як один із можливих варіантів виходу із ситуації, що склалась, слід розглядати посилення ролі регіональних комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, а саме надання їй повноважень щодо прийняття обов'язкових до виконання рішень, що стосуються забезпечення цивільного захисту територіальних громад, та запровадження на законодавчому рівні дієвого механізму контролю щодо їх виконання.

Також слід підвищити рівень залученості органів місцевого самоврядування до забезпечення належного рівня пожежної та техногенної безпеки об'єктів, що розташовані у межах територіальних громад, без прив'язки до форми її власності. Реалізація даного рішення потребує внесення змін до чинного законодавства, що регулює порядок здійснення державного нагляду (контролю),

а саме надання виконавчим органам сільських, селищних та міських рад права на звернення до відповідних контролюючих органів з ініціативою щодо здійснення позапланових перевірок об'єктів на яких є реальна загроза виникнення надзвичайних ситуацій та інших подій, що можуть створювати загрозу життю та здоров'ю людей.

Вирішальним фактором, що впливає на рівень летальності будь-яких випадків, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей (пожежі, аварії, дорожньо-транспортні пригоди тощо) є час прибуття рятувальних підрозділів до місця події. На даний час на території України левову частку роботи із реагування на такі випадки забезпечують підрозділи державної пожежної охорони. Наявна чисельність таких підрозділів та пожежно-рятувальних підрозділів із забезпечення місцевої пожежної охорони не здатна забезпечити прибуття аварійно-рятувальних автомобілів до місця виклику у терміни, що визначені законодавством. Для покращення ситуації у цьому напрямку слід в першу чергу внести зміни до чинного законодавства та встановити, що гасіння пожеж та реагування на різного рівня події, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, є функцією місцевих органів самоврядування.

Окрім цього потребує розроблення документ, що буде узагальнювати у собі вимоги усіх чинних нормативно-правових актів щодо порядку створення пожежно-рятувальних підрозділів, укомплектуванню їх майном та технікою.

З урахуванням того, що для забезпечення належного функціонування пожежно-рятувальних служб та забезпечення своєчасного прибуття рятувальних підрозділів до місця виклику необхідне залучення значної кількості особового складу виникає слушне питання щодо забезпечення фінансування пожежно-рятувальних підрозділів. Вирішення цього питання можливе лише за рахунок перерозподілу коштів між державою та органами місцевого самоврядування, а також за рахунок зменшення фактичних витрат сільських, селищних та міських рад на утримання таких підрозділів за рахунок залучення пожежників добровольців.

Рух добровольчих пожежних на території України, на відміну від інших європейських країн, на даний час перебуває лише у процесі становлення. Проте без внесення змін до чинного законодавства навряд чи вдасться створити належні стимули для активної участі громадян у підрозділах із забезпечення добровільної пожежної охорони. Для створення позитивного образу добровольця пожежного у суспільстві слід підвищити його соціальний статус, а для цього необхідно внести зміни до чинного законодавства у сфері соціального захисту та пенсійного забезпечення, а можливо і до інших нормативних актів.

Враховуючи викладене слід зауважити, що належна реалізація державної політики у сфері цивільного захисту на місцевому рівні можлива лише за умови впровадження комплексних змін до чинного законодавства, які спрямовані на посилення спроможностей органів місцевого самоврядування приймати дієві рішення та забезпечувати належний контроль за їх виконанням. Також слід врахувати, що жодна держава у світі не здатна утримувати за кошти державного та місцевих бюджетів штат професійних пожежників, що у повній мірі здатен забезпечити цілодобове реагування на будь-які випадки, що становлять загрозу життю та здоров'ю людей, та потребує залучення до цієї справи пожежників-добровольців, що готові надавати допомогу пожежно-рятувальним підрозділам за умови надання відповідних соціальних гарантій та часткової компенсації за час, що був витрачений на участь у заходах із забезпечення функціонування пожежно-рятувальних служб.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
6. Про фінансування органів державної влади : Закон України від 1 лип. 1999 р. № 783-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text>
7. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 9 квіт. 1992 р. № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>
8. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>
9. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 18 квіт. 2012 р. № 606.
10. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 12 берез. 2005 р. № 179.

11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 р. № 695.
12. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : постанова Кабінету Міністрів України від 26 черв. 2013 р. № 444.
13. Про затвердження Порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони : постанова Кабінету Міністрів України від 7 квіт. 2023 р. № 315.
14. Про затвердження Порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони : постанова Кабінету Міністрів України від 7 квіт. 2023 р. № 314.
15. Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків : постанова Кабінету Міністрів України від 26 груд. 2003 р. № 2030 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 5 груд. 2024 р. № 1386).
16. Про затвердження критеріїв утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та переліку суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини) : постанова Кабінету Міністрів України від 27 лист. 2013 р. № 874.
17. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052.
18. Про утворення територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 січ. 2013 р. № 33.
19. Про затвердження Порядку організації та здійснення контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог

- законодавства у сфері цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 23 січ. 2024 р. № 70.
20. Деякі питання використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 10 берез. 2017 р. № 138.
 21. Про затвердження Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 11 лип. 2013 р. № 593.
 22. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р.
 23. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості» : Указ Президента України від 20 серп. 2021 р. № 479/2021.
 24. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 24 груд. 2012 р. № 726/2012.
 25. Про затвердження Методики створення та функціонування консультаційних пунктів для надання населенню за місцем проживання інформації з питань цивільного захисту : наказ М-ва внутр. справ України від 1 серп. 2024 р. № 540.
 26. Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України... : наказ М-ва внутр. справ України від 24 лип. 2017 р. № 621.
 27. Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони : наказ М-ва внутр. справ України від 13 берез. 2023 р. № 183.

28. Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони : наказ М-ва внутр. справ України від 13 берез. 2023 р. № 184.
29. Про організацію перевірок заяв та повідомлень про пожежі уповноваженими посадовими особами ДСНС : наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 11 черв. 2025 р. № 657.
30. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
31. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
32. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
33. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
34. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квіт. 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
35. Про фінансування органів державної влади : Закон України від 1 лип. 1999 р. № 783-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text>
36. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 9 квіт. 1992 р. № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>
37. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>
38. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в мм.

- Києві та Севастополі державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 18 квіт. 2012 р. № 606.
39. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій : постанова Кабінету Міністрів України від 12 берез. 2005 р. № 179.
 40. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серп. 2020 р. № 695.
 41. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : постанова Кабінету Міністрів України від 26 черв. 2013 р. № 444.
 42. Про затвердження Порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони : постанова Кабінету Міністрів України від 7 квіт. 2023 р. № 315.
 43. Про затвердження Порядку утворення та функціонування пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони : постанова Кабінету Міністрів України від 7 квіт. 2023 р. № 314.
 44. Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків : постанова Кабінету Міністрів України від 26 груд. 2003 р. № 2030 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 5 груд. 2024 р. № 1386).
 45. Про затвердження критеріїв утворення державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту в адміністративно-територіальних одиницях та переліку суб'єктів господарювання, де утворюються такі підрозділи (частини) : постанова Кабінету Міністрів України від 27 листоп. 2013 р. № 874.
 46. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052.

47. Про утворення територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 21 січ. 2013 р. № 33.
48. Про затвердження Порядку організації та здійснення контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 23 січ. 2024 р. № 70.
49. Деякі питання використання об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту : постанова Кабінету Міністрів України від 10 берез. 2017 р. № 138.
50. Про затвердження Положення про порядок проходження служби цивільного захисту особами рядового і начальницького складу та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 11 лип. 2013 р. № 593.
51. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р.
52. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про запровадження національної системи стійкості» : Указ Президента України від 20 серп. 2021 р. № 479/2021.
53. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 24 груд. 2012 р. № 726/2012.
54. Про затвердження Методики створення та функціонування консультаційних пунктів для надання населенню за місцем проживання інформації з питань цивільного захисту : наказ М-ва внутр. справ України від 1 серп. 2024 р. № 540.
55. Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби

- Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами : наказ М-ва внутр. справ України від 24 лип. 2017 р. № 621.
56. Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони : наказ М-ва внутр. справ України від 13 берез. 2023 р. № 183.
 57. Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони : наказ М-ва внутр. справ України від 13 берез. 2023 р. № 184.
 58. Про організацію перевірок заяв та повідомлень про пожежі уповноваженими посадовими особами ДСНС : наказ Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 11 черв. 2025 р. № 657.
 59. ДБН В.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. Київ, 2019.
 60. ДБН В.2.5-74:2013. Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування. Київ, 2013.
 61. ДСТУ 8767:2018. Пожежно-рятувальні частини. Вимоги до дислокації та району виїзду, комплектування пожежними автомобілями та проектування. Київ, 2018.
 62. Перелік органів державного нагляду та контролю, якими у віднесених до їх відання сферах затверджено уніфіковані форми актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю). URL: <https://cutt.ly/urDiNU2m>
 63. Fire and Rescue Services Act 2004. URL: <https://cutt.ly/orMY3Hkn>.
 64. Statutory Instruments 2020 No. 168 Fire And Rescue Services, England - The Combined Fire and Rescue Authorities (Membership and Allowances) (Amendment) Regulations 2020. URL: <https://cutt.ly/drMY9z7v>.
 65. Fire and Rescue National Framework for England - <https://cutt.ly/YrMTfk0Q> .

66. Avon Fire & Rescue Service - Service Plan 2023-2026 - [AFRS-Service-Plan-2023-2026.pdf](#)
67. Response Strategy of Avon Fire & Rescue Service. URL: <https://www.avonfire.gov.uk/wp-content/uploads/2025/04/Avon-Fire-Rescue-Service-Response-Strategy.pdf>
68. CIRCULAR NJC/3/25. URL: <https://cutt.ly/XrMUT8AC>
69. SCHEME OF CONDITIONS OF SERVICE (GREY BOOK). URL: <https://cutt.ly/irML1pDf>
70. The Firefighters' Pension Scheme (England) Regulations 2014 - <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2014/2848/made>
71. Firefighters' Pension Scheme contribution rates 2025-26 - <https://cutt.ly/SrMVUjdS>
72. Annual Performance Report 2024/2025 - <https://www.avonfire.gov.uk/publications/annual-performance-report-2024-2025/>
73. Code général des collectivités territoriales - https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070633/2025-11-01
74. Code de la sécurité intérieure - https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000025503132/2025-11-01
75. Arrêté du 2 janvier 2017 fixant les critères de classement des services départementaux d'incendie et de secours - <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000033893479>
76. Décret n° 2016-2006 du 30 décembre 2016 portant échelonnement indiciaire applicable aux emplois de directeur et directeur adjoint des services départementaux d'incendie et de secours - <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000033758981>

77. Arrêté du 21 juillet 2025 fixant le nombre maximum de sous-directions et d'officiers de sapeurs-pompiers professionnels en fonction dans les sous-directions et groupements des services départementaux et territoriaux d'incendie et de secours - <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000052061767/2025-08-09>
78. Décret n° 2013-728 du 12 août 2013 portant organisation de l'administration centrale du ministère de l'intérieur et du ministère des outre-mer - <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000027840631/2013-10-02>
79. Schéma Départemental d'Analyse et de Couverture des Risques - <https://www.sdis76.fr/sdacr-et-reglement-operationnel/>
80. Code général de la fonction publique - https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000044416551/2022-03-01
81. Décret n° 2012-520 du 20 avril 2012 portant statut particulier du cadre d'emplois des sapeurs et caporaux de sapeurs-pompiers professionnels - <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000025713832>
82. Code du service national - https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071335/
83. Arrêté du 6 mai 2000 fixant les conditions d'aptitude médicale des sapeurs-pompiers professionnels et volontaires et les conditions d'exercice de la médecine professionnelle et préventive au sein des services départementaux d'incendie et de secours - <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000765094/>
84. Офіційному сайт Генерального Директорату цивільної безпеки та кризового управління - <https://www.securite-civile.interieur.gouv.fr/nous-connaître/notre-organisation/acteurs-de-securite-civile/sapeurs-pompiers>
85. Le Service Départemental d'Incendie et de Secours de Maine-et-Loire (SDIS 49) - <https://www.sdis49.fr/wp-content/uploads/2025/07/SDIS-49-2025.pdf>

86. Arrêté du 26 septembre 2023 fixant le montant de l'indemnité horaire de base des sapeurs-pompiers volontaires -
<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000048123772>
87. Décret n° 2012-492 du 16 avril 2012 relatif aux indemnités des sapeurs-pompiers volontaires -
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000025703687/>
88. Loi n° 96-370 du 3 mai 1996 relative au développement du volontariat dans les corps de sapeurs-pompiers -
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000742398>
89. Décret n° 85-1148 du 24 octobre 1985 modifié relatif à la rémunération des personnels civils et militaires de l'Etat, des personnels des collectivités territoriales et des personnels des établissements publics d'hospitalisation -
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006064738/>
90. Arrêté du 24 juillet 2020 portant récapitulation des indices des sapeurs-pompiers professionnels résultant de la prise en compte de l'indemnité de feu -
<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000042205596>
91. Décret n°2001-1382 du 31 décembre 2001 relatif au temps de travail des sapeurs-pompiers professionnels -
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000776367>
92. Code de la sécurité sociale -
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006073189/
93. Code des pensions civiles et militaires de retraite -
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070302/
94. Code de la construction et de l'habitation -
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006074096/
95. Arrêté du 25 juin 1980 portant approbation des dispositions générales du règlement de sécurité contre les risques d'incendie et de panique dans les établissements recevant du public -
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000020303557>

96. Décret n°90-850 du 25 septembre 1990 portant dispositions communes à l'ensemble des sapeurs-pompiers professionnels -
<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000525014/>

ДОДАТКИ

Додаток А 1

Узагальнена інформація щодо організації діяльності пожежно-рятувальних підрозділів в Україні

Таблиця А.1. – Узагальнена інформація щодо організації діяльності пожежно-рятувальних підрозділів в Україні

Показник	Підрозділи державної пожежної охорони	Підрозділи місцевої пожежної охорони	Підрозділи добровільної пожежної охорони
Хто утворює	Держава	Органи місцевого самоврядування	Органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання та громадські організації
Керівництво	Голова служби. Призначається Кабінетом Міністрів України за поданням міністра внутрішніх справ	Загальне – представник органу місцевого самоврядування до компетенції якого належать повноваження з організації та забезпечення цивільного захисту. Безпосереднє - начальник, що призначається у порядку визначеному у положенні про МПО	Начальник, що призначається у порядку визначеному у положенні про ДПО
Критерії утворення пожежно-рятувальних підрозділів	Утворюються ДСНС з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 р. № 874	Утворюються органами місцевого самоврядування у населених пунктах, де відсутні підрозділи державної пожежної охорони	Критерії відсутні
Фінансування	За рахунок державного бюджету	За рахунок органів місцевого самоврядування	За рахунок суб'єктів, що їх утворили
Організація цілодобового чергування	Так	Так	Ні. Можливе залучення до чергування у складі МПО

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
Вимоги до працівників	Досягли 18 років. Професійну освіта з присвоєнням кваліфікації "кваліфікований робітник" за професією "пожежний-рятувальник"	Досягли 18 років. Професійну освіта з присвоєнням кваліфікації "кваліфікований робітник" за професією "пожежний-рятувальник"	Досягли 18 років. Професійну освіта без присвоєння кваліфікації
Граничний вік перебування на службі	60 років	Не встановлено	Не встановлено
Страховання працівників	Ні	Так	Так
Грошове забезпечення працівників	Порядок грошового забезпечення визначено ПКМУ	Посадові оклади встановлюють органами місцевого самоврядування	Можлива оплата на підставі договорів
Стаж роботи	Зараховується до загального стажу та стажу державної служби	Зараховується до загального стажу	Не зараховується
Право на пенсію	Відповідно до Закону [7]	Відповідно до Закону [8]	Відсутнє